

**NOTA FINANCIEEL BELEID
2018**

Inhoud

	Blz.
Inleiding	5
Samenvatting	7
Hoofdstuk 1 – Activeren, waarderen en afschrijven	10
Hoofdstuk 2 – Reserves en voorzieningen	22
Hoofdstuk 3 – Weerstandsvermogen	27
Hoofdstuk 4 – Uitgangspunten ten behoeve van kadernota/programmabegroting	38
Bijlagen	
I : Reserves en voorzieningen	43
II : Inventarisatie risico's	46

Inleiding

In de nota financieel beleid worden de belangrijkste kaders vastgesteld op het terrein van:

1. Activeren, waarderen en afschrijven;
2. Reserves en voorzieningen;
3. Weerstandsvermogen;
4. Uitgangspunten bij opstellen kadernota en begroting.

Deze nota verschaft veel informatie op het gebied van de gemeente financiën. In de nota zijn beleidsuitgangspunten vastgelegd, die worden gehanteerd bij het opstellen van de begroting en bij de financiële beleidsadvisering. Veel van deze uitgangspunten zijn technisch van aard.

Grondslag

De Nota financieel beleid geeft een nadere invulling aan de volgende voorschriften:

- Artikel 212 Gemeentewet bepaalt dat er een verordening moet worden vastgesteld waarin de uitgangspunten voor het financiële beleid, het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie wordt geregeld. De verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet (Financiële verordening) geeft een aantal globale richtlijnen voor de bovengenoemde terreinen. Bij ieder hoofdstuk wordt deze verordening toegevoegd. De verordening ex artikel 212 van de gemeente Bunnik is vastgesteld op 23 november 2017.
- Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV), dat op 1 januari 2004 in werking trad, gaat meer gedetailleerd in op het financieel beleid en beheer. De richtlijnen van de Commissie BBV worden onderscheiden in:
  - a. stellige uitspraken en
  - b. aanbevelingen.

De stellige uitspraken geven richtlijnen die in principe moeten worden gevolgd. Afwijkingen moeten worden kenbaar gemaakt in begroting en jaarrekening. In het kader van deze nota zijn per hoofdstuk bij het "Wettelijk kader" de stellige uitspraken vermeld die betrekking hebben op het hoofdstuk. De aanbevelingen hebben een meer vrijblijvend karakter. Indien deze worden opgevolgd zullen deze bij de betreffende hoofdstukken vermeld worden.

Daarnaast heeft de Commissie BBV diverse notities geschreven. Met deze notities is rekening gehouden.

Bij de beoordeling van de begroting door de provincie in het kader van het financieel toezicht hanteert de provincie het financieel toezichtkader "Kwestie van evenwicht!"

In dit beleidskader geeft de provincie aan, aan welke eisen een gemeentebegroting moet voldoen om in aanmerking te komen voor repressief toezicht (dit is toezicht achteraf) voor het komende begrotingsjaar. Voor zover van toepassing is in deze nota rekening gehouden met dit beleidskader.

Elke 4 jaar wordt een actualisatie uitgevoerd en bekeken of de uitgangspunten nog actueel zijn en of behoefte bestaat aan aanpassing. Deze nota financieel beleid is een actualisatie van de nota financieel beleid 2013. Veel van de voorgaande nota is gehandhaafd.

De gemeente Bunnik hanteert de uitgangspunten zoals in de kaders van de verschillende hoofdstukken vermeld staan.

Samenvatting

Zoals in de Collegeagenda 2014-2018 vermeld staat vindt er in 2018 een actualisatie van de nota financieel beleid plaats. De nota financieel beleid 2018 is een actualisatie van de nota financieel beleid 2013. Deze nota is bedoeld om de financiële beleidsuitgangspunten vast te stellen die gebruikt worden voor bijvoorbeeld de begroting, de jaarrekening of andere adviezen van financiële aard.

Voor deze financiële beleidsuitgangspunten hanteert de gemeente Bunnik de voorschriften conform de financiële verordening ex artikel 212 van de gemeente Bunnik en de regels conform de BBV.

De belangrijkste uitgangspunten die in de volgende hoofdstukken opgenomen zijn staan hieronder benoemd:

Activeren ,waarderen en afschrijven

activeren

- Activa met een verkrijgingsprijs minder dan € 5.000 of een afschrijvingslast minder dan € 500 worden niet geactiveerd.
- Gronden en terreinen worden wel geactiveerd, maar hier wordt niet op afgeschreven.
- Uren/salariskosten die direct aan het actief zijn toe te rekenen **moeten** worden geactiveerd.
- Indirecte uren/salariskosten die behoren tot de overhead **kunnen** worden geactiveerd.
- De kosten van (klein en groot) onderhoud zijn niet levensduurverlengend en mogen dus niet worden geactiveerd. Kosten klein en groot onderhoud komen ten laste van de exploitatie (groot onderhoud wordt gedekt uit de bestemmingsreserve).
- Kosten van het wegwerken van achterstallig onderhoud dienen ineens ten laste van de exploitatie te worden gebracht.
- Onderhoudswerkzaamheden, die leiden tot een nieuwe functionaliteit van het actief of een duidelijke technische verandering moeten worden geactiveerd.
- Kosten van sluiten van geldleningen, agio en disagio worden niet geactiveerd en direct ten laste van de exploitatie gebracht.
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling uitsluitend activeren als de plannen omtrent het actief waarvoor de kosten worden gemaakt redelijk omlijnd zijn, de plannen uitvoerbaar en de kosten inschatbaar zijn en het gaat om kosten ter voorbereiding van een investering.
- Investeringskosten in de openbare ruimte, voor zover ze niet in het kader van grondexploitatie worden getroffen, activeren.
- Een boekwinst/-verlies mag niet verrekend worden met de aanschafprijs van het nieuwe actief en wordt in één keer als incidentele baat/last in de exploitatie opgenomen.

waarderen

- Voor activa wordt de verkrijgings- of vervaardigingsprijs als waarderingsgrondslag toegepast.

afschrijven

- De methode van lineaire afschrijving wordt gehanteerd.
- Annuïtaire afschrijving is mogelijk indien tegenover de investeringslast inkomsten staan.
- Voor het bepalen van de afschrijvingstermijn van een actief wordt in principe uitgegaan van de economische levensduur.
- In alle gevallen vindt afschrijving plaats ingaande het begrotingsjaar na het gereedkomen/verwerving.
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling worden, indien voldaan wordt aan de criteria van activering, in maximaal vijf jaar afgeschreven.
- Er wordt bij de afschrijvingen geen rekening gehouden met de te verwachten restwaarde aan het einde van de afschrijvingstermijn.
- De omslagrente wordt berekend volgens de berekeningswijze in de stellige uitspraak van de Commissie BBV.
- Indien de werkelijke rentelasten afwijken van de rentelasten die op basis van de voorgerekenende renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, wordt uitsluitend bij afwijkingen groter dan 25% besloten tot correctie.
- Alle investeringen (zowel met een economisch of maatschappelijk nut) worden geactiveerd en conform de waardevermindering van de investeringen, op consistente wijze afgeschreven. Alleen investeringssubsidies worden in mindering gebracht op de investering. De reserve dekking kapitaallasten kan worden benut voor dekking van de afschrijvingslasten.

- Bij elke nieuwe investering moet worden beoordeeld of de aangegeven afschrijvingstermijn kan worden gehanteerd, of dat hiervan afgeweken moet worden in verband met specifieke omstandigheden.

restantinvesteringen

- Investeringen met een restantraming minder dan € 5.000 komen in principe niet in aanmerking om door te schuiven naar een volgend begrotingsjaar.
- Restantinvesteringen mogen in principe maximaal drie jaar doorschuiven naar een volgend begrotingsjaar.

beschikbaar stellen investeringen

- Door vaststelling van de begroting gaat de raad in principe akkoord met de in de uiteenzetting opgenomen investeringen en de daaruit voortvloeiende lasten die in de desbetreffende programma's zijn opgenomen.
- Investeringskredieten, die niet in de begroting zijn opgenomen, dienen ter besluitvorming aan de raad te worden voorgelegd.

Reserves en voorzieningen

reserves

- Reserves en voorzieningen worden gevormd en opgeheven op basis van een besluit van de gemeenteraad;
- Er worden geen budgetten aan de algemene reserve gelabeld;
- De omvang van de Bufferreserve wordt bepaald op basis van de in het hoofdstuk weerstandsvermogen omschreven risico's;
- Bestemmingsreserves kunnen worden gevormd:
  - voor concrete, door de raad vast te stellen beleidsdoelen;
  - voor de egalisatie van ongewenste schommelingen in tarieven die aan derden in rekening worden gebracht maar die niet specifiek besteed hoeven te worden;
- (Bestemmings)reserves met een negatief saldo zijn niet toegestaan.

voorzieningen

- Voorzieningen kunnen worden gevormd:
  - voor verplichtingen en verliezen;
  - voor risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen;
  - voor kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren
  - voor van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden;
  - ontvangen bijdragen van derden gedurende de gebruiksduur van een investeringsgoed in jaarlijkse termijnen ten gunste van de exploitatie te brengen;
- Voorzieningen die worden beïnvloed door prijsmutaties worden jaarlijks verhoogd met het inflatiepercentage;
- Onderhoudsvoorzieningen met een negatief saldo zijn niet toegestaan.

rente

- Er wordt geen bespaarde rente ten gunste van de exploitatie/algemene reserve gebracht.

Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen

- Voor het opvangen van de geschatte risico's wordt gekozen voor een risico-profiel van 50% en hoger. Hiertoe wordt de bufferreserve ingezet.
- Indien risico's, welke vermeld zijn in de paragraaf weerstandsvermogen, zich voordoen, dan mag dit risico worden onttrokken uit de bufferreserve.
- Door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de benodigde weerstandscapaciteit wordt de ratio weerstandsvermogen berekend. Volgens de waarderingstabel, die als referentiekader wordt gebruikt, dient deze ratio hoger te zijn dan 1.0 om tot het oordeel voldoende te komen.

Strategie risico management.

- Bij de jaarlijkse beoordeling van de aanwezige risico's dient de afweging worden gemaakt in hoeverre dit risico kan worden beïnvloed c.q. ongedaan gemaakt. Hierin zijn de volgende keuzes te onderkennen:
  - Het risico kan worden vermeden.
  - Het risico kan worden verminderd / beheerst.
  - Het risico kan worden overgedragen.
  - Het risico wordt geaccepteerd.

Algemeen

- De reserves en voorzieningen en de risico's jaarlijks bij de begroting en jaarrekening actualiseren.

ACTIVEREN, WAARDEREN EN AFSCHRIJVEN

Activeren, Waarderen en Afschrijven

1. INLEIDING

Dit hoofdstuk is als volgt ingedeeld:

1. Inleiding
2. Wettelijk kader
3. De verordening ex artikel 212 Gemeentewet
4. Activeren
5. Stelsel-/schattingwijzigingen
6. Beschikbaar stellen investeringen

Een onderdeel van de BBV voorschriften, en daarmee van de financiële verordening, is het waarderen, activeren en afschrijven van activa.

Het doel van dit hoofdstuk is daarmee tweeledig:

- Het bieden van duidelijke, richtinggevende voorschriften;
- Het vastleggen van een eenduidige werkwijze ten aanzien van de behandeling van investeringen.

Bij de totstandkoming van dit hoofdstuk zijn de volgende (beleids)stukken in aanmerking genomen:

- Financiële verordening gemeente Bunnik 2017
- Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
- Richtlijnen van de commissie BBV
- Notitie verkrijging/vervaardiging en onderhoud van kapitaalgoederen commissie BBV
- Notitie het BBV en stelsel-/schattingwijzigingen commissie BBV
- Notitie investeringen/Kredieten commissie BBV
- Notitie rente commissie BBV
- Notitie overhead commissie BBV
- Notitie riolering commissie BBV

2. WETTELIJK KADER

3.1. Begripsbepaling

Voor de begripsbepaling worden hieronder de verschillende termen en indelingen met betrekking tot activeren, waarderen en afschrijven behandeld.

Balans

Een balans is een overzicht van de bezittingen, de schulden en het eigen vermogen. Anders gezegd: op een balans staat wat de gemeente heeft (de activa, de linkerzijde van de balans), in de vorm van geld, goederen, enzovoorts, en hoe die gefinancierd zijn (passiva, de rechterzijde van de balans): met eigen vermogen of met vreemd vermogen (leningen, voorzieningen). Dus een balans is een momentopname van alle bezittingen en van de manier waarop deze zijn betaald.

In dit hoofdstuk wordt uitsluitend de activakant van de balans behandeld.

Activeren

Activeren is een boekhoudkundig begrip en houdt in dat een uitgaaf, die wordt gedaan voor een voorziening of artikel, terwijl die voorziening of dat artikel langer dan één jaar nut heeft, gefaseerd ten laste van de exploitatierekening wordt gebracht. Dergelijke uitgaven worden ook wel investeringen of vaste activa genoemd.

3.2. Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten

De balans wordt onderscheiden in vaste en vlottende activa. (artikel 31 BBV)

Vaste activa (duurzaam, gebruik) zijn bezittingen die langer dan één jaar aan de gemeente zijn gebonden. Voorbeelden zijn gebouwen, inventaris, machines en installaties. Het nut van deze activa is langer dan één jaar.

Alle activa met een looptijd korter dan één jaar, zoals voorraden, vorderingen, effecten en liquide middelen, worden vlottende activa (niet-duurzaam, verbruik) genoemd. Het nut van die activa is nooit langer dan één jaar.

De vaste activa worden onderscheiden in immateriële, materiële en financiële vaste activa (artikel 33 BBV)

Immateriële vaste activa zijn activa, die niet tastbaar zijn. Voorbeelden zijn goodwill en geactiveerde bedragen. Goodwill duidt op een bepaalde meerwaarde van een gemeente boven het eigen vermogen.

Materiële vaste activa onderscheiden zich van immateriële en financiële vaste activa doordat zij stoffelijk van aard zijn. Je kunt ze pakken of aanraken. Voorbeelden hiervan zijn grond en gebouwen, machines en installaties.

Financiële vaste activa zijn in geld uitgedrukte vorderingen op derden. Een voorbeeld hiervan is deelnemingen.

Onderverdeling immateriële vaste activa (artikel 34 BBV)

In de balans worden onder de immateriële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio;
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Het (dis)agio is het verschil tussen het bedrag waarvoor een lening wordt aangegaan en het lagere bedrag dat aan de geldnemer wordt uitgekeerd. In het algemeen worden de kosten van het sluiten van leningen en het saldo van agio en disagio, zeker indien deze relatief van geringe omvang zijn, niet geactiveerd en afgeschreven. De lasten worden volledig genomen in het jaar van sluiten van de lening.

Onderverdeling materiële vaste activa (artikelen 35 en 52 BBV)

De materiële vaste activa worden onderscheiden in:

- Investerings met een economisch nut;
- Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

In de toelichting op de balans moeten de materiële vaste activa nog verder onderverdeeld worden. Dit is in artikel 52 van het BBV geregeld.

Onderverdeling financiële vaste activa (artikel 36 BBV)

In de balans worden onder de financiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen; gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen;
- Leningen aan openbare lichamen; woningcorporaties; deelnemingen en overige verbonden partijen;
- Overige langlopende geldleningen;
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuld papier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Deze indeling komt voort uit artikel 367, boek 2 Burgerlijk Wetboek (BW) en is afgestemd op de situatie bij gemeenten. De termen zijn daarnaast afgestemd op de Wet fido (Wet Financiering decentrale overheden).

Onderverdeling vlottende activa (artikelen 37 tot en met 40b BBV)

Onder de vlottende activa worden afzonderlijk opgenomen:

- Voorraden;
- Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar;
- Liquide middelen;
- Overlopende activa.

Daarnaast wordt nog een verdere onderverdeling gemaakt ten aanzien van de vlottende activa. Omdat dit hoofdstuk uitsluitend betrekking heeft op het onderdeel vaste activa, wordt hier nu verder niet op ingegaan.

Afschrijven vaste activa (artikel 51 BBV)

In de toelichting op de balans (waarderingsgrondslagen) wordt aangegeven volgens welke methoden de afschrijvingen worden berekend.

Investerings met een economisch nut of maatschappelijk nut (artikel 59 BBV)

In het BBV wordt in artikel 35 onderscheid gemaakt tussen investeringen met een economisch nut en investeringen met een maatschappelijk nut.

Investerings met een economisch nut zijn alle investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid middelen te verwerven (bijvoorbeeld door de kosten ervan in tarieven te verwerken (denk bijvoorbeeld aan het rioolrecht)) en/of die verhandelbaar zijn. Het gaat hierbij nadrukkelijk om de mogelijkheid middelen te verwerven. Dat een gemeente ervoor kan kiezen geen kostendekkend tarief te heffen is niet relevant voor de vraag of een actief een economisch nut heeft. Een vergelijkbare redenering geldt voor de verhandelbaarheid. Het gaat om de mogelijkheid de activa te verkopen, niet om de vraag of de gemeente het actief ook daadwerkelijk wil verkopen. Dit betekent onder andere dat alle gebouwen een economisch nut hebben; er is immers een markt voor gebouwen.

Alle investeringen die niet aangemerkt worden als investeringen met een economisch nut zijn investeringen met een maatschappelijk nut. Voorbeelden hiervan zijn wegen en pleinen. Wegen, evenals andere activa in de openbare ruimte, zoals bruggen en openbaar groen, dienen duidelijk een maatschappelijk nut, maar ze genereren geen middelen en er is geen markt voor.

Alle investeringen, zowel de investeringen met een economisch nut als de investeringen met een maatschappelijk nut, moeten worden geactiveerd. Op deze investeringen moet op een consistente wijze worden afgeschreven, namelijk conform de waardevermindering van de investeringen. Versneld afschrijven is niet toegestaan. Een uitzondering is gemaakt voor kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde. Het gaat hier bijvoorbeeld om schilderijen in eigendom van de gemeente, ongeacht de plek waar de schilderijen te bezichtigen zijn. Deze worden niet geactiveerd, omdat het activeren van deze voorwerpen de balans te zeer zou opblazen, zonder dat dit tot extra inzicht leidt.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling (artikel 60 BBV)

Het is toegestaan kosten van onderzoek en ontwikkeling als immateriële vaste activa te activeren. Het is namelijk zo dat activa niet alleen vanwege hun economisch nut, maar ook vanwege hun maatschappelijk nut geactiveerd moeten worden. Dit criterium voor activering geldt ook voor de kosten van onderzoek en ontwikkeling. Gezien de soms niet-eenduidige aard van activa is er voor gekozen een inkadering van de te activeren kosten van onderzoek en ontwikkeling te geven in een apart artikel (artikel 60). De voorwaarden genoemd in artikel 60 bepalen dat deze kosten alleen dan mogen worden geactiveerd als de plannen omtrent het actief waarvoor de kosten worden gemaakt al redelijk omlijnd zijn, de plannen uitvoerbaar zijn en de kosten in te schatten. Voorts is het ook van belang dat het daadwerkelijk om kosten ter voorbereiding van een investering gaat, dat wil zeggen de voorwaarden waaronder men mag activeren van toepassing dienen te zijn op het actief waarvoor de kosten worden gemaakt.

Verder is bepaald dat de kosten van onderzoek en ontwikkeling in vijf jaar worden afgeschreven (artikel 64, vijfde lid).

Activa in eigendom van derden (artikel 61 BBV)

Bijdragen aan activa in eigendom van derden zijn gebruikelijk bij gemeenten. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om een subsidie aan een particulier zwembad, die niet jaarlijks wordt verstrekt, maar in één keer voor een aantal jaren. Omdat het maatschappelijk nut van het zwembad meerdere jaren bestrijkt, kan de bijdrage worden beschouwd als een vast actief. Het verstrekken van een dergelijke subsidie kan wenselijk worden gevonden, bijvoorbeeld omdat het zwembad de middelen aan het begin van de periode nodig heeft. Bijdragen aan activa in eigendom van derden vloeien dus voort uit de allocatiefunctie van overheden (verdeling van middelen); het is wenselijk dat deze activeringsmogelijkheid blijft bestaan. Wel dient aan specifieke vereisten te worden voldaan. Zo moet de bijdrage passen binnen de gemeentelijke doelstellingen. Artikel 61 geeft de voorwaarden waaraan bijdragen aan activa in eigendom van derden moeten voldoen voordat ze mogen worden geactiveerd. Daarnaast is bepaald dat de bijdragen aan activa in eigendom van derden onder de immateriële vaste activa vallen en niet onder de financiële vaste activa.

De afschrijvingstermijn van de activa in eigendom van derden is maximaal gelijk aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt (artikel 64, zesde lid).

Bijdragen van derden en voorzieningen voor investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven (artikel 62 BBV)

Bijdragen van derden met een directe relatie met een actief moeten op de waardering daarvan in mindering worden gebracht. Het gaat dan om bijvoorbeeld rijksbijdragen voor de aanleg van een weg, bijdragen

van personen of stichtingen aan specifieke musea of andere culturele instellingen e.d. Niet toegestaan is de verrekening van een bijdrage met een algemene strekking op een bepaald terrein. Een bijdrage met een dergelijke brede omschrijving heeft onvoldoende directe relatie met een specifiek actief. De reden dat deze bijdragen in mindering op de activa moeten worden gebracht is dat dit ook voor privaatrechtelijke rechtspersonen is toegestaan. Reden hiervoor is dat het eigen vermogen niet beïnvloed wordt door het in mindering brengen van de bijdrage van derden op het actief.

Daarnaast moeten de gevormde voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor een heffing wordt geheven, in mindering worden gebracht op de investeringen. Hierbij kan gedacht worden aan de vervangingsinvesteringen voor riolering, waar de rioolheffing tegenover staat.

Waardering van activa (artikel 63 BBV)

In dit artikel is bepaald dat de verkrijgings- of vervaardigingsprijs als waarderingsgrondslag moet worden toegepast voor activa. De definities zijn gelijk aan die in artikel 388, boek 2 BW.

De verkrijgingsprijs houdt in de inkoopprijs, de inkoop- en conversiekosten en andere kosten nodig om het actief op de huidige locatie en in de huidige staat te brengen.

De vervaardigingsprijs houdt in de aanschafkosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

In afwijking van artikel 384, boek 2 BW is bepaald dat er één waarderingsgrondslag wordt gehanteerd.

Bij dit besluit is voorts expliciet besloten ook voor deelnemingen de verkrijgingsprijs te blijven hanteren. Reden hiervoor is dat gemeenten deelnemingen uitsluitend mogen hebben vanwege de publieke taak. De intrinsieke waarde is daarom niet van belang; verkoop is immers meestal niet aan de orde. De intrinsieke waarde is de waarde van alle bezittingen van de gemeente, verminderd met de schulden die er zijn.

De BTW op activa wordt niet geactiveerd, als deze compensabel is volgens de wet op het BTW-compensatiefonds. Indien de BTW niet compensabel of terugvorderbaar is dan wordt deze tot de verkrijgings- of vervaardigingsprijs gerekend en geactiveerd.

Gronden die in erfpacht zijn uitgegeven worden gewaardeerd tegen de uitgifteprijs van eerste uitgifte. Het bepalen van de vervaardigingsprijs van gronden uitgegeven in erfpacht zou betekenen dat de kostprijs bepaald moet worden. Het bepalen van de kostprijs per kavel is echter dermate bewerkelijk dat voor erfpacht een uitzondering is bepaald door te stellen dat gronden in erfpacht uitgegeven worden, gewaardeerd tegen uitgifteprijs bij eerste uitgifte.

Tot slot is bepaald dat indien een actief van bestemming verandert de actuele waarde in de toelichting op de balans opgenomen wordt. Deze waarde kan namelijk met het oog op de nieuwe bestemming relevant zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor deelnemingen waarvan de gemeente verkoop overweegt.

Resultaatonafhankelijk afschrijven (artikel 64 en 65 BBV)

Met de term "afschrijven" wordt bedoeld het in de boekhouding tot uitdrukking brengen van de waardevermindering van een actief.

Het is belangrijk voor het inzicht in de activa en de toekomstige benodigde investeringen om activa consequent en onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar af te schrijven.

Artikel 64 bepaalt de standaard afschrijvingsprocedure en artikel 65 geeft aan wanneer er resultaatonafhankelijk extra afgeschreven moet worden.

Het tweede lid van artikel 64 geeft aan dat de grondslagen van het bepalen van baten en lasten slechts om gegronde redenen mogen wijzigen ten opzichte van het vorige begrotingsjaar. Deze bepaling is ook in artikel 384, zesde lid, boek 2 BW opgenomen. De achtergrond hiervan is dat de begroting, de meerjarenraming en de jaarstukken gelet op hun functie een zo goed mogelijk inzicht moeten bieden in de financiële positie en de ontwikkelingen daarin over de jaren heen. Het derde lid van artikel 64 bepaalt dat vaste activa met een beperkte levensduur worden afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige levensduur. Dit betekent dat extra afschrijven voor activa uitsluitend is toegestaan als er sprake is van duurzame waardevermindering, of als het actief eerder buiten gebruik wordt gesteld, zoals bepaald in artikel 65.

In alle andere gevallen dient niet extra te worden afgeschreven; afschrijven dient resultaatonafhankelijk te gebeuren. Het eerste en tweede lid van artikel 65 hebben betrekking op waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. Dat wil zeggen dat niet voorzienbaar is dat de waardevermindering zal ophouden te bestaan. De toepassing van de waardevermindering mag niet resultaatafhankelijk zijn. Gedacht kan worden aan nieuwe inzichten in de technische en/of de economische levensduur van activa of de aantasting van het vermogen van deelnemingen. In het derde lid wordt voorgeschreven dat een actief dat buiten gebruik wordt gesteld wordt afgeschreven. Bij een volledige buitengebruikstelling dient het actief uiteraard te worden afgewaardeerd tot hetzij nul, hetzij tot de restwaarde indien die redelijkerwijs verwacht kan worden. Het is ook denkbaar dat een actief gedeeltelijk buiten gebruik wordt gesteld. Het actief wordt dan proportioneel; naar verhouding afgewaardeerd. Uit dit lid, in combinatie met artikel 63, vierde lid, volgt

dat bij afkoop van een eeuwigdurende erfpacht het verschil tussen de waardering voor de afkoop en de registratiewaarde in het jaar van afkoop als lasten wordt verantwoord. Waardeverminderingen van activa dienen op het actief zelf in mindering te worden gebracht.

3. DE VERORDENING EX ARTIKEL 212 GEMEENTEWET

In de financiële verordening 2017 wordt in artikel 11 aangegeven, dat voor de waardering en afschrijving van vaste activa de termijnen en methodieken worden gehanteerd zoals vermeld in de nota financieel beleid.

4. ACTIVEREN

Activering

Zoals uit de wettelijke bepalingen blijkt zouden alle activa met een nut van langer dan één jaar moeten worden geactiveerd. Uit praktische overwegingen worden activa met een verkrijgingsprijs van in principe minder dan € 5.000 niet geactiveerd, maar gelijk ten laste van de exploitatie gebracht, uitgezonderd gronden en terreinen. Deze worden altijd geactiveerd, maar niet afgeschreven. Daarnaast worden activa met een afschrijvingslast minder dan € 500 eveneens niet geactiveerd.

Uren/salarislasten die direct aan het actief zijn toe te rekenen **moeten** worden geactiveerd. Echter de indirecte uren/salarislasten die behoren tot de toe te rekenen overhead **kunnen** worden geactiveerd en dus meegenomen worden in de vervaardigingsprijs. Dit sluit aan op de 'kan'-bepaling in BBV artikel 63, derde lid waarin is bepaald dat een redelijk deel van de indirecte kosten kunnen worden opgenomen in de vervaardigingsprijs van activa. Dit sluit aan op wat er gemeld is in de notitie Overhead van de Commissie BBV.

Uitgangspunt:

- Activa met een verkrijgingsprijs minder dan € 5.000 of een afschrijvingslast minder dan € 500 worden niet geactiveerd.
- Gronden en terreinen worden wel geactiveerd, maar hier wordt niet op afgeschreven.
- Uren/salariskosten die direct aan het actief zijn toe te rekenen **moeten** worden geactiveerd.
- Indirecte uren/salariskosten die behoren tot de overhead **kunnen** worden geactiveerd.

Activering onderhoud

Onderhoud is het uitvoeren van preventieve dan wel correctieve maatregelen om een object in goede staat te houden of te brengen (op een vooraf door de raad vastgesteld kwaliteitsniveau).

Onderhoud kan worden onderscheiden in groot onderhoud en klein onderhoud. Onder groot onderhoud wordt verstaan onderhoud van veelal ingrijpende aard dat op een groot deel van het object wordt uitgevoerd en na een lange gebruiksperiode moet worden verricht. Klein onderhoud is het onderhoud dat in het eerste of het lopende planjaar op een klein gedeelte van het object wordt uitgevoerd. Onderhoudskosten worden gemaakt om het object gedurende de levensduur op een bepaald kwaliteitsniveau te houden.

De Commissie BBV heeft twee stellige uitspraken:

Kosten van klein onderhoud mogen niet worden geactiveerd, maar dienen in het jaar van uitvoering ten laste van de exploitatie te worden gebracht.

Kosten van groot onderhoud mogen niet worden geactiveerd en kunnen op twee wijzen in de begroting/jaarrekening worden verwerkt:

- Kosten in het jaar van uitvoering direct ten laste van de exploitatie brengen;
- Kosten in het jaar van uitvoering ten laste van een vooraf gevormde voorziening brengen.

Voor de gemeentelijke gebouwen heeft de gemeente Bunnik bijvoorbeeld meerjarenonderhoudsplannen (MOP's). Jaarlijks vindt dotatie ten gunste van deze bestemmingsreserves plaats om de voor dat bewuste jaar geplande groot onderhoud ten laste van de exploitatie te kunnen brengen.

Kosten van het wegwerken van achterstallig onderhoud dienen ineens ten laste van de exploitatie te worden gebracht.

Indien echter sprake is van onderhoudswerkzaamheden die leiden tot een nieuwe functionaliteit van het actief of een duidelijke technische verandering, dan moeten de kosten daarvan worden geactiveerd. Hierbij kan worden gedacht aan heraanleg van wegen waarbij een verbreding of versmalling heeft plaatsgevonden of een reconstructie van een weg vanwege vernieuwing van de riolering.

Om het onderscheid tussen klein en groot onderhoud en reconstructies aan te geven, worden een aantal voorbeelden gegeven:

<i>Klein onderhoud</i>	<i>Groot onderhoud</i>	<i>Reconstructie</i>
schilderen/bijwerken kozijnen	groot schilderwerk	Aanleg nieuwe wegen bij nieuwbouw
jaarlijks onderhoud cv ketel	vervangen cv ketel	Vervangen weg inclusief onder- en bovenlaag
inspectie goten en dakkapel	vervangen goten	
controleren blusmiddelen	vervangen brandslang/haspel	
verhelpen loszittende tegel	vervangen bovenlaag wegen specifiek	

Uitgangspunt:

- De kosten van (klein en groot) onderhoud zijn niet levensduurverlengend en mogen dus niet worden geactiveerd. Kosten klein en groot onderhoud komen ten laste van de exploitatie (groot onderhoud wordt gedekt uit de bestemmingsreserve).
- Kosten van het wegwerken van achterstallig onderhoud dienen ineens ten laste van de exploitatie te worden gebracht.
- Onderhoudswerkzaamheden, die leiden tot een nieuwe functionaliteit van het actief of een duidelijke technische verandering moeten worden geactiveerd.

Immateriële vaste activa

Kosten van sluiten van geldleningen, agio en disagio worden direct ten laste van de exploitatie gebracht en dus niet geactiveerd.

Kosten van onderzoek en ontwikkeling mogen alleen dan worden geactiveerd als de plannen omtrent het actief waarvoor de kosten worden gemaakt al redelijk omljnd zijn, de plannen uitvoerbaar zijn en de kosten in te schatten. Voorts is het ook van belang dat het daadwerkelijk om kosten ter voorbereiding van een investering gaat. Deze kosten worden in maximaal vijf jaar afgeschreven.

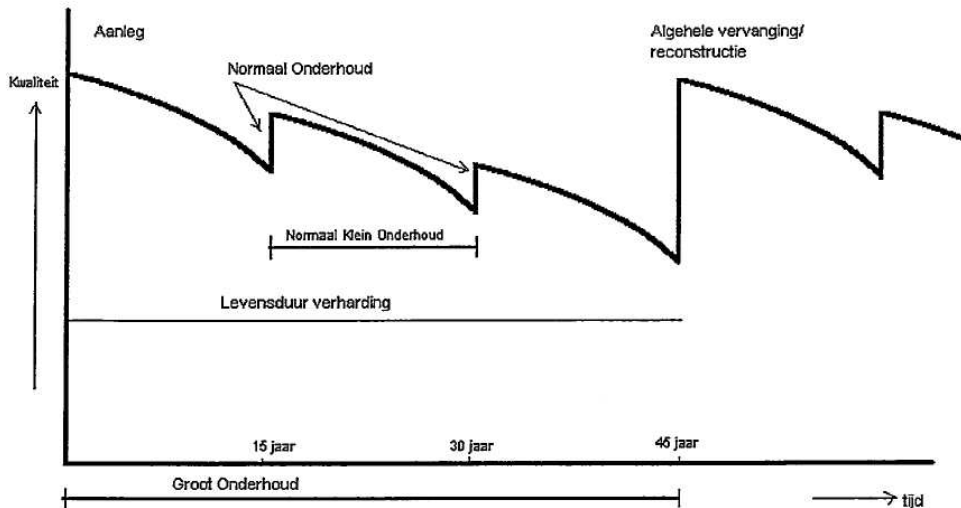
Uitgangspunt:

- Kosten van sluiten van geldleningen, agio en disagio worden niet geactiveerd en direct ten laste van de exploitatie gebracht.
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling uitsluitend activeren als de plannen omtrent het actief waarvoor de kosten worden gemaakt redelijk omljnd zijn, de plannen uitvoerbaar en de kosten inschatbaar zijn en het gaat om kosten ter voorbereiding van een investering.
- Kosten van onderzoek en ontwikkeling worden, indien voldaan wordt aan de criteria van activering, in maximaal vijf jaar afgeschreven.

Investeringen in de openbare ruimte

Voor het groot onderhoud van wegen wordt jaarlijks ten laste van de exploitatie een bedrag aan de reserve wegen toegevoegd. Deze dotatie is gebaseerd op de wegennota, waarin een berekening is gemaakt van de te verwachten onderhoudskosten over een langere periode, uitgaande van een door de gemeenteraad bepaald onderhouds- en kwaliteitsniveau. Dit onderhoudsniveau is in relatie tot de landelijk gangbare onderhoudsnormen. Deze kwaliteitsbeoordeling is het uitgangspunt waarop de onderhoudsmaatregelen worden gebaseerd. Het onderhoudsmodel voor onze wegen hebben gemiddeld de volgende vorm:

De volgende werkzaamheden worden niet uit een bestemmingsreserve bekostigd:

Wegen

- Aanleg van nieuwe wegen bij nieuwbouw;
- Het geheel vervangen/reconstructie van de wegen;
- Maatschappelijke, sociale, economische omstandigheden om de wegen her in te richten;
- Uitwerkingen vanuit Integraal Verkeers- en Vervoersplan (IVVP);
- Het klachtenbeheer en klein herstel (het zogenaamde niet planmatig onderhoud)

Accommodaties

- Renovaties van sportaccommodaties.
- Renovaties van overige accommodaties

Groen

- Investerings in groen.

Wanneer een weg geheel wordt gereconstrueerd, is er geen sprake meer van onderhoud, maar van algehele vervanging. Reconstructies zijn sterk afhankelijk van de conditie van onderliggende asfaltlagen en van de fundering. Deze investeringen moeten worden geactiveerd.

Uitgangspunt:

- Investerings in de openbare ruimte, voor zover ze niet in het kader van grondexploitatie worden getroffen, activeren.

Investerings met een economisch of maatschappelijk nut

Alle investeringen zowel die met een economisch nut als de investeringen met een maatschappelijk nut moeten worden geactiveerd. Op deze investeringen moet op een consistente wijze worden afgeschreven, namelijk conform de waardevermindering van de investeringen. Versneld afschrijven is bij dit soort investeringen niet toegestaan. Het is niet toegestaan reservemiddelen in mindering te brengen op de investering. Wel is het toegestaan investeringssubsidies in mindering te brengen op de investering. De reserve dekking kapitaallasten kan worden gebruikt voor de dekking van de afschrijvingslasten. Een uitzondering is gemaakt voor kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde. Deze worden niet geactiveerd.

Uitgangspunt:

- Alle investeringen (zowel met een economisch of maatschappelijk nut) worden geactiveerd en conform de waardevermindering van de investeringen, op consistente wijze afgeschreven. Alleen investeringssubsidies worden in mindering gebracht op de investering. De reserve dekking kapitaallasten kan worden benut voor dekking van de afschrijvingslasten.
- Investerings in kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde worden niet geactiveerd.

Economische levensduur

Voor het bepalen van de afschrijvingstermijn wordt gekeken naar de levensduur van het actief. Daarbij dient onderscheid te worden gemaakt tussen de economische en technische levensduur. De economische levensduur is de tijd dat een actief economisch verantwoord voor een bepaald doel gebruikt kan worden. De technische levensduur is de periode welke het (technisch) mogelijk is het actief voor een bepaald doel te gebruiken. De technische levensduur is dus meestal langer dan de economische levensduur, omdat het actief technisch nog functioneert, maar economisch gezien te duur is.

Uitgangspunt:

- Voor het bepalen van de afschrijvingstermijn van een actief wordt in principe uitgegaan van de economische levensduur.

Afschrijvingsmethoden

De meest voorkomende methode is die van de zogenaamde lineaire afschrijving: elk jaar wordt een gelijk bedrag afgeschreven. Het afschrijvingsbedrag wordt bepaald door het investeringsbedrag te delen door de periode van afschrijving. Bij deze methode vermindert de boekwaarde daardoor jaarlijks met een gelijk bedrag. In theorie heeft deze methode als voordeel dat de kapitaallasten jaarlijks lager worden (zogenaamde vrijval van kapitaallasten) waardoor uit de vrijkomende middelen de naar verwachting toenemende onderhoudskosten gedekt kunnen worden en de totale kosten op jaarbasis (nagenoeg) gelijk blijven.

Een tweede afschrijvingsmethode betreft de methode op basis van annuïteiten: de som van rente en afschrijving is gedurende de gehele afschrijvingsperiode jaarlijks gelijk. De jaarlijkse annuïteit wordt berekend door uit te gaan van de looptijd en het geldende omslagpercentage in relatie tot het investeringsbedrag. Een kenmerk van deze methode is dat de kapitaallasten jaarlijks gelijk blijven. Hier kleeft echter als nadeel aan dat daardoor geen vrijval van kapitaallasten plaatsvindt uit welke ruimte de onderhoudskosten gedekt kunnen worden.

De reden waarom afschrijving op basis van annuïteiten wordt gekozen is om de kapitaallasten te verdisconteren in een tarief of huurbedrag. Denk hierbij aan de investering in de multifunctionele accommodatie, waarvan de kapitaallasten gedekt worden door huurinkomsten.

In principe kiest de gemeente Bunnik altijd voor lineaire afschrijving en is annuïtaire afschrijving uitsluitend mogelijk indien tegenover de investeringslast inkomsten staan.

Uitgangspunt:

- De methode van lineaire afschrijving wordt gehanteerd.
- Annuïtaire afschrijving is mogelijk indien tegenover de investeringslast inkomsten staan.

Aanvang afschrijving

De Commissie BBV geeft aanbevelingen wanneer men begint met afschrijven. Genoemd worden een drietal mogelijkheden, zonder andere methoden uit te sluiten.

- Ingaande het jaar van gereedkomen/verwerving en vanaf het moment van ingebruikname;
- Ingaande medio het begrotingsjaar;
- Ingaande het begrotingsjaar na het gereedkomen/verwerving.

Indien een bedrijfsmiddel wordt aangeschaft vindt in de regel afschrijving plaats ingaande het jaar van aanschaf. Bij werken vindt de eerste afschrijving plaats ingaande het jaar na gereedkomen. Gebouwen worden afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname indien er huurinkomsten tegenover staan. In alle andere gevallen ingaande het jaar na ingebruikname.

Uitgangspunt:

- In alle gevallen vindt afschrijving plaats ingaande het begrotingsjaar na het gereedkomen/verwerving.

Afschrijvingstermijnen

De afschrijvingstermijnen moeten worden gebaseerd op de economische levensduur van een actief. Het is niet goed mogelijk hiervoor een algemene richtlijn te geven, omdat de economische levensduur in veel gevallen mede afhankelijk is van het gebruik.

Uitgangspunt:

- Globaal kan voor regelmatig voorkomende investeringen de volgende afschrijvingstermijn worden aangehouden:

Gebouwen	40	jaar
Gronden	geen	afschrijving
Inventaris gebouwen	15	jaar
Automatisering	4	jaar
Personeelsvoertuigen	7	jaar
Wegaanleg	25	jaar
Rioolaanleg	60	jaar
Persleidingen en pompputten riolering	45	jaar
Pompinstallaties riolering	15	jaar
- Bij elke nieuwe investering moet worden beoordeeld of de hier aangegeven afschrijvingstermijn kan worden gehanteerd, of dat hiervan afgeweken moet worden in verband met specifieke omstandigheden.

Restwaarde

Er wordt bij de afschrijvingen geen rekening gehouden met de te verwachten restwaarde aan het einde van de afschrijvingstermijn. Een eventuele restwaarde wordt gezien als een incidentele baat. Daarnaast zal bij een eventuele vervanging minder geld beschikbaar zijn (door de lagere afschrijving). Dit is niet een wenselijke situatie.

Uitgangspunt:

- Er wordt bij de afschrijvingen geen rekening gehouden met de te verwachten restwaarde aan het einde van de afschrijvingstermijn.

Boekwinsten/-verliezen

Indien een investering volledig is afgeschreven en bij verkoop hiervan wordt een restwaarde (inruilwaarde) ontvangen, dan ontstaat een boekwinst. Een boekwinst treedt immers op als de verkoopprijs hoger is dan de boekwaarde op dat moment. Deze boekwinst mag conform het BBV niet in mindering worden gebracht op de aanschafprijs van het nieuwe actief als vervanging plaatsvindt, maar moet in één keer als incidentele baat in de exploitatie worden opgenomen. Hetzelfde geldt voor een boekverlies. Deze moet in één keer als incidentele last in de exploitatie worden opgenomen.

Uitgangspunt:

- Een boekwinst/-verlies mag niet verrekend worden met de aanschafprijs van het nieuwe actief en wordt in één keer als incidentele baat/last in de exploitatie opgenomen.

Restantinvesteringen

Bij de vaststelling van de jaarrekening kan de raad besluiten de in het afgelopen begrotingsjaar geraamde, maar niet (volledig) gerealiseerde investeringen door te schuiven naar een volgend begrotingsjaar. Indien het restant van het investeringsbedrag aan het einde van het begrotingsjaar minder dan € 5.000 bedraagt komt dit restant in principe niet in aanmerking om door te schuiven naar een volgend begrotingsjaar. Daarnaast mag een investering maximaal drie jaren doorschuiven naar een volgend begrotingsjaar. Indien hiervan afgeweken wordt, moet dit beargumenteerd worden.

Uitgangspunt:

- Investeringen met een restantraming minder dan € 5.000 komen in principe niet in aanmerking om door te schuiven naar een volgend begrotingsjaar.
- Restantinvesteringen mogen in principe maximaal drie jaar doorschuiven naar een volgend begrotingsjaar.

Omslagrente

Over de toe te rekenen rente doet de Commissie BBV de volgende stellige uitspraken:

- De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente (in Euro's) te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond.
- Indien de werkelijke rentelasten in Euro's die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast afwijken van de rentelasten in Euro's die op basis van de voorgerecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, dan kan de gemeente besluiten tot correctie. Correctie wordt verplicht gesteld indien deze afwijking groter is dan 25%.

Uitgangspunt:

• De omslagrente wordt berekend volgens de berekeningswijze in de stellige uitspraak van de Commissie BBV.   • Indien de werkelijke rentelasten afwijken van de rentelasten die op basis van de voorgerecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, wordt uitsluitend bij afwijkingen groter dan 25% besloten tot correctie.

5. BESCHIKBAAR STELLEN INVESTERINGEN

“Voor alle taken en activiteiten brengt de raad jaarlijks op de begroting de bedragen die hij daarvoor beschikbaar stelt, alsmede de financiële middelen die hij naar verwachting kan aanwenden.” Zo luidt artikel 189, lid 1, Gemeentewet.

Deze taken en activiteiten betreffen de jaarlijkse lasten, waaronder de (kapitaal)lasten die voortvloeien uit de investeringen.

Volgens het BBV bestaat de begroting uit de beleidsbegroting en de financiële begroting, waarbij de financiële begroting bestaat uit het overzicht van baten en lasten en een uiteenzetting van de financiële positie, de toelichting en een bijlage met het overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld. In deze uiteenzetting wordt afzonderlijk aandacht besteed aan de investeringen.

In artikel 20, tweede lid wordt onder b aangegeven, dat er ten minste aandacht dient te worden besteed aan de investeringen, onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Door de vaststelling van de begroting gaat de raad akkoord met de in de uiteenzetting opgenomen investeringen en de daaruit voortvloeiende lasten die in de desbetreffende programma's zijn opgenomen.

Indien er investeringskredieten noodzakelijk zijn in de loop van het jaar die niet bij de vaststelling van de begroting waren voorzien, dienen deze ter besluitvorming aan de raad te worden voorgelegd. Daaruit vloeit een structureel sluitende begrotingswijziging, waarin de baten en lasten voortvloeiende uit de investering zijn opgenomen.

Uitgangspunt:

• Door vaststelling van de begroting gaat de raad in principe akkoord met de in de uiteenzetting opgenomen investeringen en de daaruit voortvloeiende lasten die in de desbetreffende programma's zijn opgenomen.   • Investeringskredieten, die niet in de begroting zijn opgenomen, dienen ter besluitvorming aan de raad te worden voorgelegd.

6. STELSEL-/SCHATTINGSWIJZIGINGEN

Er is onderscheid tussen een stelselwijziging en een schattingswijziging. Het onderscheid tussen een stelselwijziging en een schattingswijziging is als volgt:

- Een stelselwijziging betreft een wijziging van de vrij te kiezen waarderings(activerings)grondslag (bijvoorbeeld van niet activeren naar wél activeren met een afschrijving op basis van een verwachte toekomstige gebruiksduur);
- Een schattingswijziging (door nieuwe inzichten) betreft een wijziging van een verwachte toekomstige gebruiksduur c.q. (rest)gebruikswaarde (bijvoorbeeld via een andere afschrijvingsmethode).

Over de stelselwijziging en schattingswijziging heeft de Commissie BBV een tweetal stellige uitspraken gedaan. Deze stellige uitspraken zijn:

Uitgangspunt:

• Bij een stelselwijziging worden bestaande (rest)boekwaarden niet herrekend, maar over de langere, dan wel kortere, dan wel gelijkblijvende verwachte gebruiksperiode afgeschreven. Oorspronkelijk moest namelijk bij een stelselwijziging een herrekening plaatsvinden alsof het gekozen stelsel reeds van aanvang van toepassing was geweest.   • Bij een schattingswijziging wordt de bestaande (rest)boekwaarde niet herrekend, maar over de langere, dan wel kortere, dan wel gelijkblijvende verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven.

RESERVES EN VOORZIENINGEN

Reserves en voorzieningen

1. INLEIDING

Dit hoofdstuk is als volgt ingedeeld:

1. Inleiding
2. Wettelijk kader
3. De verordening ex artikel 212 Gemeentewet
4. Reserves
5. Voorzieningen
6. Renteberekening en rentetoerekening
7. Voorstellen

In de bijlage wordt uitgegaan van de stand van de reserves en voorzieningen zoals die is vermeld in de Staat van reserves en voorzieningen, opgenomen als bijlage bij de Programmabegroting 2018.

2. WETTELIJK KADER

Paragraaf 4.5.5 vaste passiva van het BBV bevat de voorschriften ten aanzien van de begrippen reserves en voorzieningen. De wetteksten luiden voor zover van toepassing als volgt:

Artikel 41

Onder de vaste passiva worden afzonderlijk opgenomen het eigen vermogen, de voorzieningen en de vaste schulden, met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Artikel 42

- a. Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het gerealiseerde resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening.
- b. Het in het eerste lid bedoelde resultaat wordt afzonderlijk opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen.

Artikel 43

1. In de balans worden de reserves onderscheiden naar:
  - a. de algemene reserve;
  - b. de bestemmingsreserves.
2. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Artikel 44

1. Voorzieningen worden gevormd wegens:
  - a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
  - b. op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
  - c. kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.
  - d. De bijdrage aan toekomstige vervangingsinvesteringen met economisch nut, waarvoor een heffing wordt geheven ter bestrijding van de kosten.
2. Tot voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, *met uitzondering van Europese of Nederlandse overheden ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.*
3. Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Artikel 45

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Artikelen 54 en 55

Hierin zijn verder nog voorschriften opgenomen over de te verstrekken toelichtingen bij de balans met betrekking tot de omvang, aard en reden van de reserve/voorziening en de mutaties die daarin in de loop van het dienstjaar zijn opgetreden.

Stellige uitspraak Commissie BBV

In het kader van dit hoofdstuk is de stellige uitspraak van de Commissie BBV van belang. Deze luidt: *Voorzieningen die worden gevormd om de (groot) onderhoudslasten van een kapitaalgoed over een aantal jaren te egaliseren kunnen alleen worden ingesteld en gevoed op basis van een beheerplan van het desbetreffende kapitaalgoed. Dit beheerplan dient periodiek te worden geactualiseerd.*

3. DE VERORDENING EX ARTIKEL 212 GEMEENTEWET

In artikel 10 van de financiële verordening ex artikel 212 van de gemeentewet zijn enkele bepalingen opgenomen met betrekking tot reserves en voorzieningen. Deze financiële verordening bepaalt dat eens per vier jaar het college van B & W een Nota financieel beleid aan de raad aanbiedt. Die nota behandelt de vorming en besteding van reserves en voorzieningen en de toerekening en verwerking van rente over de reserves en voorzieningen in relatie tot het hoofdstuk weerstandsvermogen in de nota financieel beleid.

4. RESERVES

4.1 ALGEMENE RESERVE

Onder de algemene reserve wordt verstaan het eigen vermogen, waaraan geen bestemming is gegeven en die volledig vrij besteedbaar is. Dit betekent dat bij besteding van die middelen geen last in de exploitatierekening ontstaat.

Op dit moment worden als algemene reserves aangemerkt: de bufferreserve en de algemene reserve. De bufferreserve dient ter afdekking van risico's zoals vermeld in hoofdstuk 3 Weerstandsvermogen. Deze bufferreserve wordt jaarlijks bij de begroting geactualiseerd en indien nodig bij/afgeraamd ten laste c.q. ten gunste van de algemene reserve. De algemene reserve dient als algemeen dekkingsmiddel.

4.2 BESTEMMINGSRESERVES

Algemeen

De wet onderscheidt bestemmingsreserves die bedoeld zijn om ongewenste schommelingen op te vangen in tarieven die aan derden in rekening worden gebracht (de zgn. egaliseringsreserves) en overige bestemmingsreserves.

In de begroting van de gemeente Bunnik is de volgende onderverdeling van de bestemmingsreserves gemaakt:

- (vrije) bestemmingsreserves
- egaliseringsreserves
- geblokkeerde bestemmingsreserves

Vrije bestemmingsreserves

Deze reserves zijn gevormd met het doel een bepaalde bestemming te realiseren. Elke 4 jaar bij nota financieel beleid wordt beoordeeld welke omvang deze reserve dient te hebben om de bestemming te kunnen realiseren. In sommige gevallen is nog geen concrete bestemming gegeven, zoals bij de reserve deelnota beeldende kunst. Hieraan wordt ieder jaar een bedrag ten laste van de exploitatierekening toegevoegd. Hieruit worden incidenteel nieuwe kunstwerken aangekocht.

Egaliseringsreserves

De egaliseringsreserves dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht wegens door de organisatie geleverde prestaties (bijv. de egaliseringsreserve bouwleges)

Geblokkeerde bestemmingsreserves

Om alle investeringen en de kapitaallasten die daaruit voortvloeien volledig in beeld te houden is een "Reserve dekking kapitaallasten" gevormd. Indien besloten wordt een investering te dekken ten laste van reservemiddelen, wordt een bedrag gelijk aan die investering van de algemene reserve of een aangegeven bestemmingsreserve overgeheveld naar de Reserve dekking kapitaallasten. Daarna wordt jaarlijks een bedrag gelijk aan de afschrijvingslasten van die investering ten laste gebracht van deze reserve.

Uitgangspunt:

- Reserves en voorzieningen worden gevormd en opgeheven op basis van een besluit van de gemeenteraad. Bestemmingsreserves en voorzieningen die in de loop van een jaar moeten worden gevormd in verband met verplichtingen c.q. afrekeningen met derden kunnen achteraf bij vaststelling van de programmarekening ter accordering aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Bij een dergelijk voorstel worden de volgende gegevens vermeld
  - de omschrijving van het doel;
  - de gewenste minimale of maximale omvang;
  - de omvang van de (jaarlijkse) stortingen, inclusief de onderbouwing daarvan;
  - de omvang en het tijdstip van de onttrekkingen
  - de termijn waarin het beleidsdoel gerealiseerd moet worden.
- Er worden geen budgetten aan de algemene reserve gelabeld.
- Er is een Bufferreserve waarvan de omvang wordt bepaald op basis van de in het hoofdstuk weerstandsvermogen omschreven risico's.
- Reserves worden pas gevormd als gebleken is dat het vormen van de reserve beter bijdraagt aan de realisatie van het betreffende beleidsdoel dan via de reguliere (meerjaren)begroting.
- Bestemmingsreserves kunnen worden gevormd:
  - voor concrete door de raad vast te stellen beleidsdoelen, waarbij bij het uitblijven van de realisatie heroverweging bij de nota financieel beleid plaatsvindt.
  - voor de egalisatie van ongewenste schommelingen in tarieven die aan derden in rekening worden gebracht maar die niet specifiek besteed hoeven te worden.
- (Bestemming)reserves met een negatief saldo zijn niet toegestaan. Een eventueel tekort wordt verrekend met de algemene reserve.
- Aan reserves wordt geen inflatie toegevoegd.
- De reserves jaarlijks bij de begroting en jaarrekening actualiseren

5. VOORZIENINGEN

Algemeen

De voorzieningen in de begroting zijn onderverdeeld in voorzieningen in verband met verplichtingen en verliezen, egalisatievoorzieningen en voor onderhoudsvoorzieningen. Deze indeling sluit aan op die van het BBV.

Verplichtingen en verliezen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten.

Egalisatievoorzieningen

Een egalisatievoorziening kan worden gevormd indien het gaat om van derden ontvangen middelen die specifiek besteed moeten worden. De enige egalisatievoorziening is de voorziening GRP (Gemeentelijk Riolerings Plan). De voorziening riolering is gebaseerd op het dekkingsplan behorend bij het GRP. Hierin is een component begrepen voor dekking van lasten van in de toekomst te vervangen rioolleidingen en dergelijke, voor eventueel aanvullende rioolvoorzieningen (bijvoorbeeld een bergbezinkbassin) en ten slotte ook nog om eventueel een meer dan kostendekkende opbrengst in een jaar in een volgend jaar via de tarieven weer te kunnen verrekenen.

Onderhoudsvoorzieningen

Basis voor de instelling van een onderhoudsvoorziening vormt het onderhoudsbeheersplan. Voor alle gebouwen, de wegen, riolering en eventueel andere gemeentelijke eigendommen moet een onderhoudsbeheersplan worden opgesteld. In een onderhoudsbeheersplan moeten de te verwachten periodieke onderhoudskosten over ten minste een periode van 20 jaren in beeld worden gebracht. Indien in de betreffende voorziening een saldo aanwezig is wordt dit betrokken bij de bepaling van de jaarlijkse dotatie aan de voorziening.

Onderhoudsvoorzieningen mogen niet negatief zijn. Een tekort in een onderhoudsvoorziening moet direct ten laste van het product worden gebracht. De gemeente Bunnik heeft geen onderhoudsvoorzieningen.

Uitgangspunt:

- Voorzieningen kunnen worden gevormd:
  - voor verplichtingen en verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
  - voor risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
  - voor kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren (bijv. onderhoudsvoorzieningen);
  - voor van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden;
  - om ontvangen bijdragen van derden gedurende de gebruiksduur van een investeringsgoed in jaarlijkse termijnen ten gunste van de exploitatie te brengen.
- Onderhoudsvoorzieningen met een negatief saldo zijn niet toegestaan. Indien in een jaar toch een negatief saldo ontstaat moet dit saldo terstond worden tenietgedaan door een extra dotatie ten laste van de exploitatie.
- Aan voorzieningen die zijn bestemd voor doelen, die worden beïnvloed door prijsmutaties, wordt jaarlijks een bedrag toegevoegd overeenkomend met het inflatiepercentage zoals in hoofdstuk 4 van deze nota is aangegeven.
- De voorzieningen jaarlijks bij de begroting en jaarrekening actualiseren

6. RENTETOEREKENING

Rentetoerekening

Aanbeveling Commissie BBV

Alhoewel in het BBV de mogelijkheid vooralsnog blijft bestaan om een rentevergoeding (of een vergoeding voor de inflatie) over het eigen vermogen en de voorzieningen te berekenen en deze door te belasten aan de taakvelden, adviseert de Commissie BBV vanwege het verlangde inzicht, de eenvoud en transparantie deze systematiek niet (meer) toe te passen.

Uitgangspunt:

- Er wordt geen bespaarde rente meer gehanteerd.

WEERSTANDSVERMOGEN

Weerstandsvermogen

1. INLEIDING

Dit hoofdstuk is als volgt ingedeeld:

1. Inleiding
2. Wettelijk kader
3. De verordening ex artikel 212 Gemeentewet
4. Bepaling weerstandsvermogen
5. Risicomanagement
6. Voorstellen

Een wezenlijk element van het BBV is dat gemeenten inzicht moeten verschaffen in hun weerstandsvermogen. Of het weerstandsvermogen voldoende is, wordt bepaald door de aanwezige weerstandscapaciteit af te zetten tegen de financiële impact van de geïnventariseerde risico's.

In dit hoofdstuk komt het beleid aan de orde dat het college moet uitvoeren om de geïdentificeerde risico's zo goed mogelijk te beheersen. In de betrokken paragraaf bij de begroting en de rekening wordt elk jaar de laatste stand van zaken weergegeven. Op deze wijze krijgt de raad een zo goed mogelijk inzicht in de omvang, de dekking en de beheersing van de risico's waarmee de gemeente wordt geconfronteerd. Risicomanagement vormt zo een wezenlijk onderdeel van de sturing en beheersing van de gemeente en dient daarmee een groter belang dan uitsluitend het voldoen aan diverse wettelijke bepalingen.

Het accent in het ontwikkelen van beleid met betrekking tot risico's en weerstandsvermogen moet liggen op het verbeteren van het risicomanagement. Hierdoor ontstaat een beter inzicht in de risico's, de beheersmaatregelen en de benodigde weerstandscapaciteit. Tevens zal met goed risicomanagement de bewustwording over risico's verder worden vergroot, waardoor de beheersmaatregelen kunnen worden geoptimaliseerd en een eventueel beslag op de weerstandscapaciteit zoveel mogelijk kan worden voorkomen.

In deze nota wordt de weerstandscapaciteit van onze gemeente berekend. Aan de hand van de risico-inventarisatie is een inschatting gemaakt van de benodigde weerstandscapaciteit om deze risico's op te vangen.

Het beleid van de gemeente Bunnik ten aanzien van weerstandsvermogen en risicomanagement wordt vastgelegd in dit hoofdstuk van de nota Financieel beleid 2017. In dit beleid zijn de ontwikkelingen, uitgangspunten, visie en lange termijn aanpak en prioriteiten vastgelegd. Het hoofdstuk is leidend bij het jaarlijks opstellen van de paragraaf Weerstandsvermogen bij de begroting en rekening waarbij een actualisatie en verantwoording wordt vermeld.

2. WETTELIJK KADER

2.1. Begripsbepaling

Voor de begripsbepaling worden hieronder de verschillende termen met betrekking tot weerstandsvermogen en risicomanagement behandeld.

Weerstandscapaciteit

Dit zijn de middelen en de mogelijkheden waarover een gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten of niet voorziene financiële tegenvallers te dekken. Onderscheid kan worden gemaakt in incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Met het eerste wordt bedoeld het vermogen om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen zonder dat dit invloed heeft op de voortzetting van taken op het geldende niveau.

(tot de *incidentele weerstandscapaciteit* behoren de algemene reserve en de reserves waaraan de raad een bestemming heeft gegeven die kan worden gewijzigd, raming voor onvoorziene uitgaven, de stille reserves en eventuele incidentele voordelen van ombuigingsmaatregelen)

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van de bestaande taken (meerjarig beleid). De middelen die de *structurele weerstandscapaciteit* bepalen zijn de onbenutte belastingcapaciteit, raming voor onvoorziene uitgaven, begrotingsruimte en de eventuele structurele voordelen van ombuigingsmaatregelen.

Risico's

Een risico is een kans op het optreden van een positieve dan wel negatieve gebeurtenis van materieel belang die niet voorzien is in de begroting van enig jaar. Een risico kan een effect hebben op de organisatie, de doelen die zijn gesteld of de financiële positie van de gemeente Bunnik.

Weerstandsvermogen

Dit is de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die zich binnen de gemeente kunnen manifesteren. Het vermogen van de gemeente Bunnik om niet voorziene financiële tegenvallers op te kunnen vangen teneinde haar taken voort te kunnen zetten. Van een toereikend weerstandsvermogen is sprake wanneer de beschikbare weerstandscapaciteit tenminste gelijk is aan de benodigde weerstandscapaciteit. Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit is het van belang dat geen risico's worden vergeten, dat de risico-inventarisatie actueel wordt gehouden en dat de risico's financieel worden gekwantificeerd.

Onbenutte belastingcapaciteit

Het bedrag waarmee de belastingen nog maximaal kunnen toenemen. De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de extra structurele middelen die gegeneerd kunnen worden door de tarieven van de gemeentelijke heffingen te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit kan worden berekend door de maximaal toegestane belastingbaten/-tarieven te vergelijken met de belastingbaten/-tarieven in de gemeente Bunnik.

Risicomangement

Het identificeren en kwantificeren van risico's en het bepalen van activiteiten die de kans van optreden van de risico's en/of de gevolgen van de risico's beheersbaar houdt. Aldus het nemen van beslissingen die gericht zijn op het voorkomen of minimaliseren van de nadelige effecten die het optreden van risico's met zich mee kan brengen.

Beheersmaatregelen

Het stelsel van maatregelen en procedures die worden genomen om de onderkende risico's te ondervangen dan wel om de opkomende risico's te signaleren en het effect hiervan te beperken.

2.2. Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten

Het BBV bevat voorschriften voor de inrichting van de begroting en het jaarverslag en de jaarrekening. Onder titel 2.3 van het BBV worden de 7 paragrafen opgesomd die een gemeente minstens in haar rekening en begroting op dient te nemen. De paragraaf weerstandsvermogen is één van deze 7 paragrafen.

De onderwerpen die verplicht zijn in deze paragraaf staan in:

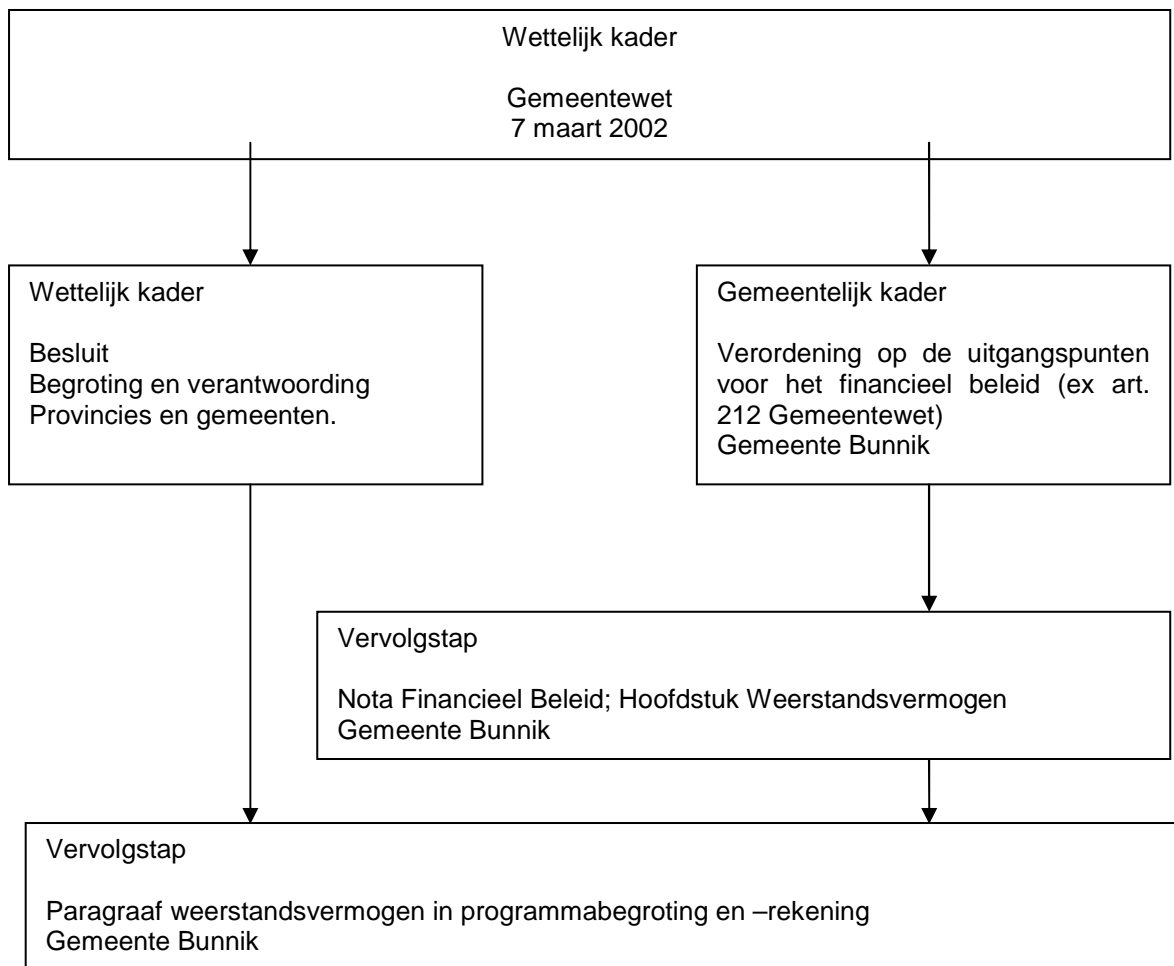
Artikel 11 Besluit Begroting en Verantwoording (BBV):

- 1 Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:
  - a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover een gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
  - b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.
- 2 De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:
  - a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
  - b. een inventarisatie van de risico's;
  - c. een beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.
- 3 Conform het BBV, artikel 11:2 zijn de volgende zes kerngetallen verplicht opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen:
  - a. netto schuldquote
  - b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
  - c. solvabiliteitsratio
  - d. grondexploitatie
  - e. structurele exploitatieruimte
  - f. belastingcapaciteit

3. DE VERORDENING EX ARTIKEL 212 GEMEENTEWET.

In artikel 17 van de financiële verordening wordt gesteld dat het college de verplichte onderdelen op grond van artikel 11 van het Besluit begroting en verantwoording opneemt.

Onderstaand schema geeft weer hoe dit hoofdstuk zich verhoudt tot het wettelijk kader en de paragraaf weerstandsvermogen en risicomanagement.

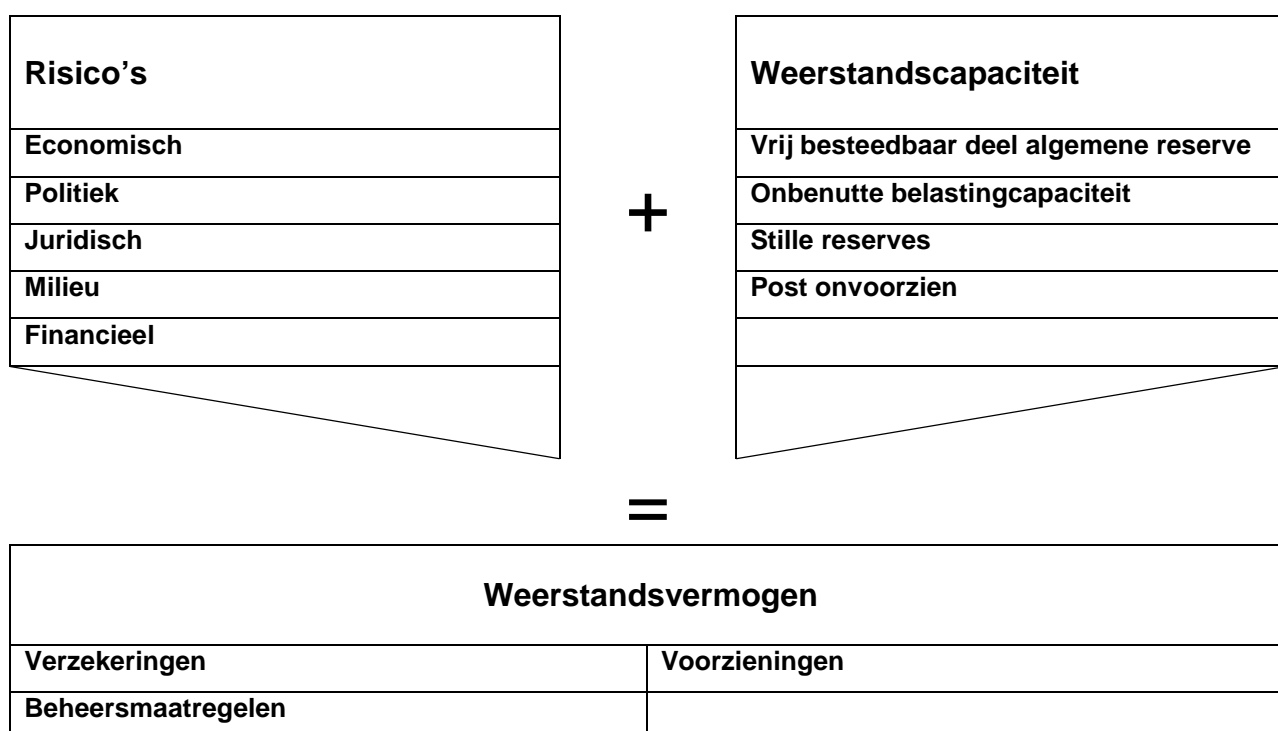
4. BEPALING WEERSTANDSVERMOGEN.

BEGRIPPEN

Onder weerstandsvermogen wordt verstaan “het vermogen van de gemeente om niet-structurele financiële risico’s op te kunnen vangen teneinde zijn taken voort te kunnen zetten”.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen weerstandscapaciteit (dit zijn de middelen waarover de gemeente beschikt/kan beschikken om niet begrote kosten te dekken) en de risico’s waarvoor geen voorzieningen zijn getroffen of verzekeringen zijn afgesloten. Het weerstandsvermogen is van belang voor het bepalen van de gezondheid van de financiële positie van de gemeente voor het begrotingsjaar en de volgende jaren van het meerjarenperspectief.

Voor het beoordelen van het weerstandsvermogen is inzicht nodig in de omvang en in de achtergronden van de risico’s in relatie tot de aanwezige weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide geeft het weerstandsvermogen aan volgens onderstaande figuur. Aan de hand van dit schema wordt het weerstandsvermogen van de gemeente Bunnik bepaald.

4.1 Risico's

De risico’s voor het weerstandsvermogen zijn die risico’s die niet anderszins zijn ondervangen. Reguliere risico’s – risico’s die zich regelmatig voordoen en die veelal vrij goed meetbaar zijn – maken geen deel uit van de risico’s in de paragraaf weerstandsvermogen. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd.

Risicoprofiel

Voor de bepaling dat de kans zich voordoet is onderstaande verdeling aangehouden.

Omschreven als	Geschatte kans dat het risico zich in werkelijkheid voor zal doen
Uitgesloten	0%
Zeer onwaarschijnlijk	5%
Onwaarschijnlijk	10%
Uitzonderlijk	20%
Mogelijk	30%
Aannemelijk	50%
Waarschijnlijk	70%
Zeer waarschijnlijk	90%

Alle gemeentelijke bedrijfsactiviteiten zijn beoordeeld op mogelijke risico's. Op basis van deze beoordeling is de tabel in de bijlage samengesteld. Van de geïnventariseerde risico's is per risico de kans dat het risico zich voordoet en de financiële impact van het risico geschat. Tenslotte is aangegeven of het een structureel (S) of incidenteel (I) risico betreft

In de bijlage worden de geïnventariseerde risico's genoemd, met de bijbehorende kans van optreden. Deze resulteert in onderstaande tabel met peildatum 1-1-2018.

	Gecalculeerd Risico- bedrag	Kans	Financiële Impact
Uitgesloten	0	0%	0
Zeer onwaarschijnlijk	26.995.185	5%	1.349.759
Onwaarschijnlijk	905.000	10%	90.500
Uitzonderlijk	210.000	20%	42.000
Mogelijk	530.000	30%	159.000
Mogelijk aannemelijk	80.000	40%	32.000
Aannemelijk	1.332.000	50%	666.000
Aannemelijk waarschijnlijk	200.000	60%	120.000
Waarschijnlijk	70.000	70%	49.000
Zeer waarschijnlijk	0	90%	0
Voordoend	0	100%	0
Totaal	30.322.185		2.508.259

Benodigd bedrag bufferreserve o.b.v. risico-profiel 50%

835.000

Voor het opvangen van de geschatte risico's wordt gekozen voor een risico-profiel van 50% en hoger. Hiertoe wordt de bufferreserve ingezet. Bij een verschuiving van het risicoprofiel zal dat gevolgen hebben voor de grootte van de buffer-reserve en de algemene reserve. Indien gekozen wordt voor een risico-profiel < 50% heeft dit gevolgen voor de verhouding van de grootte van de bufferreserve en de algemene reserve. Hoe lager het risico-profiel, hoe meer er een verschuiving van de algemene reserve naar de bufferreserve optreedt (neutraal effect op de exploitatie).

Uitgangspunt:

- Voor het opvangen van de geschatte risico's wordt gekozen voor een risico-profiel van 50% en hoger. Hiertoe wordt de bufferreserve ingezet.

4.2 Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit is een samentelling van de vrij besteedbare reservemiddelen, de vrije begrotingsruimte, stille reserves en de onbenutte belastingcapaciteit.

Onvoorzien/Niet benutte begrotingsruimte

1. Post onvoorzien

Artikel 8 (lid 1 en lid 6) van het BBV verplicht iedere gemeente een bedrag voor onvoorziene uitgaven op te nemen in de begroting. De post onvoorzien is een buffer voor externe onvoorziene tegenvallers. Het dekt uitgaven die voldoen aan de 3-o's: onvoorzien, onvermijdelijk en onuitstelbaar. In het bepalen van de hoogte van dit bedrag is een gemeente vrij. Onvoorzien is een belangrijke bron van de weerstandscapaciteit omdat het structureel is opgenomen in de (meerjaren)begroting en geen aanvullende maatregelen vergt om het te kunnen aanwenden.

2. Niet benutte begrotingsruimte

Aan niet benutte begrotingsruimte kan in enge zin worden gedacht aan bedragen die niet direct een vaste bestemming hebben. Als de begroting en meerjarenraming sluiten met een positief saldo, is er sprake van begrotingsruimte.

Overwogen zou kunnen worden om de financiële ruimte voor nieuw beleid 2018, zoals opgenomen in de kadernota en programmabegroting, in te zetten indien zich onverwachte financiële tegenvallers voordoen, zonder dat dit tot een bijstelling van de bestaande activiteiten leidt.

Stille reserves

Zoals eerder aangegeven zijn stille reserves bezittingen die tegen een lagere waarde op de balans staan dan de werkelijke waarde (de marktwaarde van de bezittingen overstijgt de boekwaarde daarvan). In principe dragen stille reserves bij aan de weerstandscapaciteit. Immers, als zich een substantiële tegenvaller voordoet, kan een deel van de bezittingen worden verkocht tegen meer dan de boekwaarde, waardoor boekwinst ontstaat. Deze eenmalige boekwinst kan worden gebruikt om de klap op te vangen en is eenmalig vrij inzetbaar. Voorwaarde is wel dat de stille reserves verkoopbaar zijn en te gelde kunnen worden gemaakt, zonder dat de uitoefening van de publieke taak in gevaar komt. Voorbeelden hiervan kunnen zijn onroerend goed en deelnemingen. Hoewel de gemeente Bunnik een tweetal deelnemingen kent (Bank Nederlandse Gemeenten en Waterleidingbedrijf Vitens) zijn deze aandelen niet direct verkoopbaar waardoor er geen sprake is van stille reserves.

Het waarden van stille reserves is niet een eenvoudige taak. De stille reserves zijn in Bunnik op dit moment in beeld gebracht voor wat betreft de ambtswoning van de burgemeester en de gemeenschappelijke regeling GZO (gasdistributie Zeist en omstreken). Deze laatste regeling wordt op termijn geliquideerd.

Onbenutte belastingcapaciteit

1. Onroerende zaakbelasting

De onbenutte belastingcapaciteit zijn de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de OZB leges te verhogen. De onbenutte belastingcapaciteit wordt berekend door de maximale belastingtarieven te vergelijken met de belastingtarieven in de gemeente Bunnik. Voor de berekening van de OZB-capaciteit wordt uitgegaan van de zogenaamde artikel 12-norm (een gemeente die onder het zogenaamde artikel 12-beleid valt, is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie). De macronorm (jaarlijks vastgesteld door het ministerie van BZK) voor de OZB geeft aan met hoeveel procent landelijk de OZB-opbrengst jaarlijks mag stijgen (doel matiging van de opbrengststijging van de OZB).

2. Rioolrechten

In december 2017 is het gemeentelijk rioleringsplan Bunnik 2018 - 2022 vastgesteld. De tarieven van de rioolrechten worden gebaseerd op volledige kostendekking.

3. Reinigingsheffingen (reinigingsrechten en afvalstoffenheffing)

De tarieven van de reinigingsheffingen worden gebaseerd op volledige kostendekking. Deze zijn bij Bunnik 100% kostendekkend (geen positief verschil tussen de opbrengsten en kosten van de afvalstoffenheffing).

Onderstaand tabel laat zien dat de onbenutte belastingcapaciteit cumulatief meetelt in de weerstandscapaciteit omdat inkomsten uit voorgaande jaren leiden tot een hoger eigen vermogen.

weerstandscapaciteit	2018
Onvoorzien	45.654
Niet benutte begrotingsruimte (stelpost financiële tegenvallers)	0
Onbenutte belasting- en heffingscapaciteit	0
Algemene reserve	9.287.300
(Begroot) resultaat	267.481
Bufferreserve	835.000
Stille reserve	515.107
Totaal weerstandscapaciteit	10.950.542

4.3 Weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is het verhoudingsgetal tussen de weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. In dit verhoudingsgetal wordt het huidige risicoprofiel afgezet tegen de weerstandscapaciteit die de gemeente binnen de huidige meerjarenbegroting kan aanwenden. Het wordt omschreven als het vermogen om onvoorziene kosten die substantieel zijn, op te kunnen vangen teneinde de bestaande taken te kunnen voortzetten.

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, dient de relatie te worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste weerstandscapaciteit en de beschikbare weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst (ratio) van die berekening vormt het weerstandsvermogen

$$\text{Ratio weerstandsvermogen} = \frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}} = \frac{10.950.542}{2.508.659} = 4.4$$

Hoewel er geen algemene norm is voor de ratio van het weerstandsvermogen, wordt in veel gemeenten als referentiekader gebruik gemaakt van een waarderingstabel die luidt:

Weerstandsnorm		
Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2.0	Uitstekend
B	1.4 – 2.0	Ruim voldoende
C	1.0 – 1.4	Voldoende
D	0.8 – 1.0	Matig
E	0.6 – 0.8	Onvoldoende
F	< 0.6	Ruim onvoldoende

Het weerstandsvermogen komt uit op 4,4. Het weerstandsvermogen voldoet hiermee aan de eis dat deze groter of gelijk moet zijn aan 1.

5. RISICOMANAGEMENT

5.1. Begripsbepaling

Risicomanagement is het systematisch in kaart brengen van de risico's met het oog op de beheersing van de risico's. Risicomanagement is een hulpmiddel om op een gestructureerde en expliciete manier risico's in kaart te brengen, te evalueren en door er pro-actief mee om te gaan, ze beter te beheersen. Het doel van risicomanagement is dus het nemen van beslissingen die gericht zijn op het voorkomen of minimaliseren van de nadelige effecten die het optreden van risico's met zich mee kunnen brengen.

5.2 Proces van risicomanagement

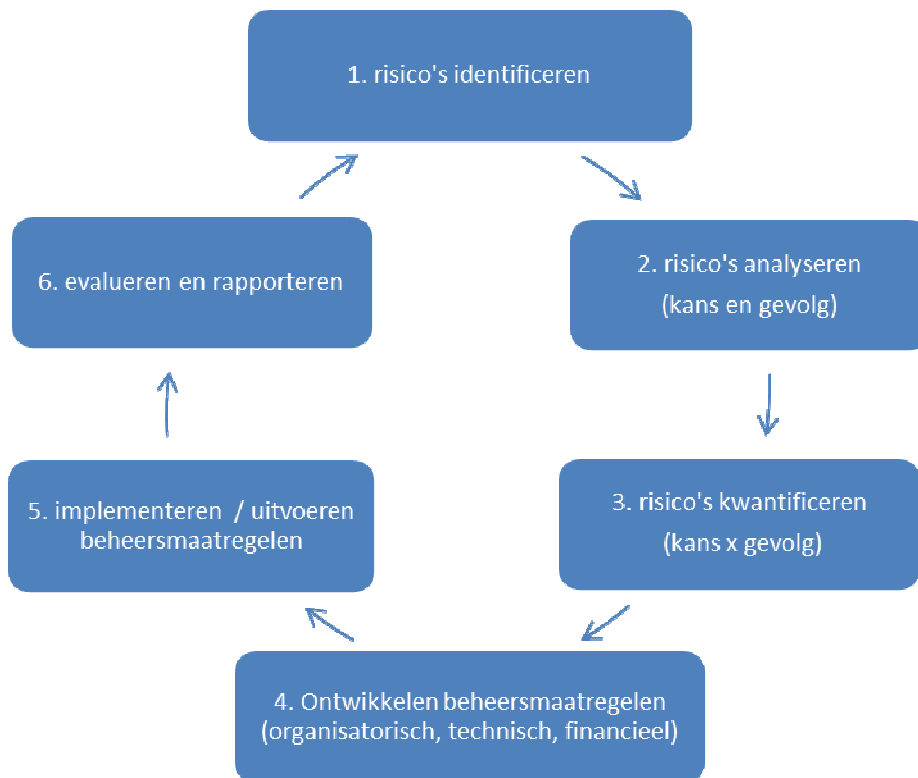
Risicomanagement en het weerstandsvermogen zijn een essentieel onderdeel van het (financieel) beleid van een gemeente. Een goed financieel beleid is voor de gemeente van groot belang, het is immers de basis voor beleidsruimte in de toekomst.

Bij risicomanagement gaat het om:

- het kennen van risico's binnen de organisatie en het stimuleren van het risicobewustzijn;
- het maken van onderbouwde keuzes hoe met risico's om te gaan
- voldoen aan de wettelijke verplichting (BBV)
- het nemen en naleven van maatregelen in de bedrijfsvoering om risico's te minimaliseren, rekening houdend met de kosten daarvan (optimaliseren van interne beheersing).

Het risicomanagement kent een cyclische benadering waarin een aantal stappen worden gehanteerd. Om risicomanagement binnen de gemeente Bunnik tot een succes te maken is het raadzaam om stelselmatig en consequent dezelfde stappen in dezelfde volgorde steeds terug te laten komen. De stappen in deze cyclus moeten bij elk risico en bij elke actualisatie (begroting en rekening) worden doorlopen om bestendig risicomanagement binnen de gemeente te waarborgen. Een eenmalige risico-analyse is dus niet voldoende. Pas wanneer de risico-analyse regelmatig herhaald en geactualiseerd wordt en de eruit voortvloeiende maatregelen een integraal onderdeel van de activiteiten worden, is er sprake van risicomanagement.

Schematisch is risicomangement als volgt weer te geven:

- Stap 1: Inventariseren en benoemen van alle mogelijke risico's op het moment van inventarisatie.
 Stap 2: Analyseren van de risico's en de gevolgen. Wat is de kans dat een risico zich voordoet en welke gevolgen vloeien uit dit risico voort.
 Stap 3: Risico's kwantificeren. Om het weerstandsvermogen te bepalen is het nodig om financieel zicht te hebben op de gevolgen van risico's.
 Stap 4: Ontwikkelen van beheersmaatregelen. Door beheersmaatregelen te ontwikkelen kan een keuze gemaakt worden om bepaalde risico's te accepteren (bijv. als de kans of de impact heel erg klein is), te beheersen (bijv. processen anders inrichten) of te vermijden.
 Stap 5: Uitvoeren van beheersmaatregelen. Het doel hierbij is de kans dat een risico zich voordoet te verkleinen of als een risico zich voordoet de impact te verkleinen. Beheersmaatregelen zijn gericht op het beheersbaar maken van een risico.
 Stap 6: Evalueren en rapporteren

5.3 Aanbeveling gemeente Bunnik

Door de gemeente Bunnik wordt gestreefd om te komen tot onderstaande strategie inzake risicobeheersing:

Strategie risicobeheersing.

Het is niet voldoende als in de paragraaf weerstandsvermogen jaarlijks de risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit worden opgenomen. Het is van belang dat er ook iets met de risico's gebeurt. Leidend uitgangspunt voor het aanspreken van de weerstandscapaciteit is dat er geen andere mogelijkheden meer resteren om risico's te vermijden, te verminderen of te beheersen.

Voordat risico's ten laste van de weerstandscapaciteit kunnen komen, dient gekeken te worden of risico's:

- kunnen worden weggenomen of gereduceerd door interne maatregelen (zoals administratieve organisatie);
- geheel of gedeeltelijk kunnen worden overgedragen aan derden;
- het opstellen en actualiseren van beheersplannen, waarvan de financiële gevolgen ook daadwerkelijk in de begroting zijn opgenomen
- kunnen worden afgedekt via het afsluiten van verzekeringen;
- met een voorziening kunnen worden afgedekt.

Voor elk risico moet een keuze gemaakt worden uit de volgende 4 maatregelen:

1. Vermijden.

Dit houdt in dat het beleid waar een risico door ontstaat, wordt beëindigd, op een andere manier wordt vormgegeven of dat er geen beleid gestart wordt dat een risico met zich meebrengt. Ook kunnen werkprocessen zodanig ingevuld zijn, dat op die manier bepaalde risico's worden vermeden. Hiermee wordt de kans van optreden van het risico aanzienlijk verlaagd of tot nul gereduceerd.

2. Verminderen/beheersen.

Verminderen kan door het risico af te dekken met een verzekering, een voorziening of een ander budget in de begroting. Hiermee worden de gevolgen van een risico dus beperkt. Tevens kan er bij verminderen gedacht worden aan het aanpakken of wegnemen van de oorzaak van het risico. Hierdoor wordt de kans van het optreden van het risico verlaagd.

3. Overdragen.

Dit kan door het beleid dat een risico met zich meebrengt, uit te laten voeren door een andere betrokken partij, die daarbij ook de financiële risico's overneemt.

4. Accepteren.

Als een risico niet wordt vermeden, verminderd of overgedragen, dan wordt een risico geaccepteerd en zal de eventuele financiële schade volledig door middel van de weerstandscapaciteit moeten worden afgedekt. In dit geval blijft de risicofactor onveranderd. Dit betekent niet dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat het risico op dit moment geaccepteerd wordt en niet op één of andere wijze is afgedekt. Het betreft dus overige risico's waarbij niet direct maatregelen zijn getroffen om te voorkomen dat het risico zich voordoet. Wel worden zo spoedig mogelijk maatregelen getroffen om mogelijke structurele effecten (bijv. bij de onroerende zaakbelastingen en de algemene uitkering) binnen de begroting op te vangen.

Mocht de wens bestaan om het risico in de toekomst anders te beheersen dan zal gekozen moeten worden voor vermijden, verminderen/beheersen of overdragen.

Structurele inpassing in beleid.

Om het risicomanagement een structurele plaats in het gemeentelijke beleid te geven, zal aan de volgende voorwaarden moeten zijn voldaan:

- De verplichte paragraaf weerstandsvermogen zal, zoals die in de begroting en de rekening naar voren komt, dit hoofdstuk als ijkpunt moeten hebben. De jaarrekening zal het moment moeten zijn voor evaluatie. Hoe heeft een risico zich nu daadwerkelijk ontwikkeld ten opzichte van wat ingeschat was?
- De nota financieel beleid (en dus het hoofdstuk weerstandsvermogen en risicomanagement) zal elke vier jaar geactualiseerd worden. Dit gebeurt onder andere op basis van de wijzigingen die in de verschillende paragrafen weerstandsvermogen gedurende de tussenliggende vier jaar zijn aangegeven. Daarnaast zullen nieuwe ontwikkelingen op het gebied van weerstandsvermogen en risicomanagement op de voet worden gevolgd om ze mee te kunnen nemen bij de actualisatie.

**UITGANGSPUNTEN TEN BEHOEVE VAN
KADERNOTA / (PROGRAMMA)BEGROTING**

Uitgangspunten ten behoeve van Kadernota / (Programma)begroting

1. INLEIDING

Bij het opstellen van de begroting moeten diverse aannames worden gedaan van de ontwikkeling van basisgegevens zoals aantallen inwoners en woningen, de waarde van de onroerende zaken en de inflatieontwikkeling.

Eerst formuleren wij enkele algemene uitgangspunten.

Daarna wordt aangegeven op welke wijze deze basisgegevens worden geraamd, zodat steeds op uniforme wijze de ramingen jaar op jaar tot stand komen.

2. BEGROTINGSSALDO

Begrotingsevenwicht

Algemeen uitgangspunt is dat de meerjarenbegroting in structureel evenwicht moet zijn. Dit betekent dat structurele lasten moeten zijn gedekt door structurele baten. Vertoont de begroting in jaar t een tekort dan moet in t+3 weer een sluitende begroting, zonder beschikking over de algemene reserve worden bereikt.

Eenmalige uitgaven

Incidentele (eenmalige) uitgaven worden niet in de begroting geraamd, maar worden afzonderlijk, bij begrotingswijziging, opgevoerd.

3. AANTAL WONINGEN

Als basis wordt gehanteerd het definitieve woningaantal per 1 januari van het lopende jaar volgens de basisregistratie adressen en gebouwen. Hier worden de woningen bij opgeteld die op basis van de bekende woningbouwprognose in de loop van dat jaar voor bewoning gereed komen. Daarnaast wordt rekening gehouden met eventuele sloop van woningen in de loop van het jaar. Hieruit resulteert het aantal woningen voor jaar t+1.

4. AANTAL INWONERS

Als basis wordt genomen het aantal inwoners dat volgens de administratie in de basisadministratie personen (GBA) bekend is naar de toestand op 1 januari van het lopende jaar. Hierbij worden per woning die naar verwachting in de loop van het jaar gereed komen 2,2 inwoners bijgeteld.

5. WAARDE WONINGEN

Ten behoeve van de bepaling van de opbrengst van de onroerende zaakbelastingen wordt uitgegaan van de laatstbekende waarden die zijn gehanteerd voor de heffing van het lopende jaar. Hier wordt bij opgeteld de geschatte waarde van de woningen, wooneenheden en niet-woningen die in de loop van het jaar gereed zullen komen naar de waarde die het in aanbouw zijnde onroerende goed naar verwachting op 1 januari van het begrotingsjaar zal hebben.

6. INFLATIE

De ramingen van de materiële uitgaven worden voor het komende begrotingsjaar aangepast aan de ontwikkeling van de inflatie. Voor de drie volgende jaren van de meerjarenraming wordt de inflatieraming op 0% gesteld.

Voor het begrotingsjaar wordt een inschatting gemaakt van de ontwikkeling van de inflatie over het lopende jaar (deze worden opgevraagd bij het CPB). Hierop wordt gecorrigeerd een eventueel verschil tussen de in het vorige jaar gehanteerde indexering en de werkelijke uitkomst van de inflatie over het voorgaande jaar blijvende uit het consumentenprijsindexcijfer alle huishoudens (CPI basisjaar 2006) opgevraagd bij het Centraal Bureau voor de Statistiek.

7. LOONKOSTEN ONTWIKKELING

Voor de loonkosten wordt uitgegaan van de CAO-lonen die gelden voor de maand januari van het lopende jaar. Deze loonkosten worden gecorrigeerd met de bekende dan wel verwachte CAO ontwikkeling in het lopende en het komende begrotingsjaar. Daarnaast wordt een inschatting gemaakt van de ontwikkeling van de werkgeverslasten betreffende de lonen.

Rekening wordt gehouden met eventuele periodieke verhogingen waarop de medewerkers recht hebben.

8. OMSLAGRENTE

De omslagrente wordt berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente (in Euro's) te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet

toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage. Het bij de begroting (voor)gecalculeerde omslagrentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond.

9. ALGEMENE UITKERING

De algemene uitkering wordt geraamd aan de hand van de Mei-circulaire van het lopende jaar van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Eventuele afwijkingen van die circulaire worden beargumenteerd aangegeven.

In de meerjarenraming wordt de algemene uitkering voor de drie jaren na het begrotingsjaar geraamd in constante prijzen. Dit houdt in dat geen rekening wordt gehouden met eventuele inflatiecorrecties.

De algemene uitkering is een algemeen dekkingsmiddel. Toevoegingen aan het gemeentefonds bestemd voor compensatie van hogere lasten bij gemeenten of in verband met overheveling van taken naar gemeenten worden beschouwd als algemeen dekkingsmiddel. De raming voor die hogere lasten of de overgehevelde taken moet worden gebaseerd op de noodzakelijke uitgaven voor die taken en niet op de ontvangen compensatie. De gemeenteraad bepaalt zo nodig het kwaliteitsniveau van de betreffende taak.

10. BELASTINGTARIEVEN

De tarieven van de gemeentelijke belastingen worden in principe aangepast aan de inflatiecorrectie gecorrigeerd met de waardeinstijging cq daling, zoals die hiervoor onder 5 is aangegeven.

De tarieven afvalstoffenheffing en reinigingsrechten worden bepaald op basis van volledige kostendekking. Structureel batige of nadelige uitkomsten van het saldo van de gemeentereiniging/reinigingsrechten op rekeningbasis worden via de tarieven in volgende jaren aan de belastingplichtigen verrekend. Verschillen ten opzichte van de begrote uitkomsten worden daartoe verrekend met de reserve gemeentereiniging.

De tarieven rioolrechten worden bepaald op basis van de meerjarenprognose conform het dekkingsplan bij het Gemeentelijk Rioleringsplan, uitgaande van volledige kostendekking over de totale periode waarop het GRP betrekking heeft. Batige of nadelige afwijkingen op rekeningbasis ten opzichte van het kostendekkingsplan GRP worden daartoe verrekend met de voorziening GRP.

11. GEGARANDEERDE GELDLENINGEN

Voor maatschappelijke activiteiten is de gemeente bereid om, onder voorwaarden, garant te staan. Deze voorwaarden zijn: de bankinstelling moet bereid zijn een geldlening te verstrekken (100%), de financiële positie van de instelling moet zodanig zijn dat structureel aan de betalingsverplichtingen kan worden voldaan, het doel waarvoor de garantie wordt afgegeven moet gemotiveerd zijn en de inbreng van eigen middelen moet in de aanvraag betrokken worden.

BIJLAGEN

Bijlage I Beschrijving Reserves en voorzieningen

Inleiding

Hierna wordt per reserve en voorziening aangegeven wat het doel is van die reserve of voorziening, wat de toevoeging/onttrekking is, de huidige omvang het maximum en minimum bedrag en de looptijd, per 1 januari 2018.

Nr.	Reserve/voorziening	Doel	Toevoeging/Onttrekking	Huidige omvang	Min/Max omvang	Looptijd
7500000	Bufferreserve	Afdekking risico's zoals weergegeven in hoofdstuk Weerstandsvermogen	Naar aanleiding van de geïnventariseerde risico's wordt onttrokken danwel gedoteerd.	896.124	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
7500001	Algemene reserve	Algemeen dekkingsmiddel	Toevoeging en onttrekking vindt plaats naar aanleiding van raadsvoorstellen	10.509.060	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
<i>Vrije bestemmingsreserves</i>						
7501002	Reserve uitvoering deelnota beeldende kunst	Incidentele aankoop kunstwerken.	Toevoeging: jaarlijks vast bedrag (€ 1.079) Onttrekking bij aankoop kunstwerken	65.280	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
7501013	Reserve management traject	Professionalisering management.	Toevoeging : geen Onttrekking: bij opleidingen management	82.194	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
7501015	Reserve personeelsfeest	Betreft reservering voor een (bindings) feest voor het personeel.	Toevoeging: geen Onttrekking vindt plaats na uitgaven personeelsfeest	15.709	Min: nihil Max: 15.509	onbepaald
7501031	Reserve volkshuisvesting	Deze reserve is voor sociale volkshuisvesting.	Toevoeging: inkomsten mbt omzettingsvergunningen Onttrekking: kosten ter realisatie van sociale woningbouw	162.792	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
7501033	Reserve maatregelen verkeer en mobiliteit	Deze reserve is bedoeld voor het aandeel van de gemeente Bunnik in de financiering van verkeersprojecten die in de bestuursovereenkomst Salto zijn opgenomen.	Toevoeging: geen Onttrekking: kosten mbt aanleg fietspad, spitsafsluiting, die voortkomen uit overeenkomst salto A12.	1.215.000	Min: nihil Max: nvt	onbepaald

Nr.	Reserve/voorziening	Doel	Toevoeging/Onttrekking	Huidige omvang	Min/Max omvang	Looptijd
7501037	Reserve MFA de kersentuin	Deze reserve is bedoeld om de lasten te dekken voor de multifunctionele accommodatie De Kersentuin. Het betreft de lasten voor de huisvestingssubsidie van de muziekschool, de eventuele planschadekosten en de subsidie voor de programmamanager.	Toevoeging: geen Onttrekking: Lasten voor de huisvestingssubsidie van de muziekschool, eventuele planschadekosten en de subsidie voor de programmamanager.	131.583	Min: nihil Max: nvt	eind 2019
7501038	Reserve organisatie ontwikkeling	Deze reserve is voor organisatieontwikkeling voor programmamanager, opleidingskosten en kosten inhuur (frictiekosten) voor periode 2016-2019.	Toevoeging: geen Onttrekking: kosten met betrekking tot organisatieontwikkeling	393.000	Min: nihil Max: nvt	eind 2019
7501039	Reserve wegen	Deze reserve is bedoeld ter spreiding van de ongelijke lasten, blijkend uit het wegenplan.	Toevoeging: jaarlijkse dotatie nav wegenplan Onttrekking: Kosten die worden gemaakt voor onderhoud wegen	521.696	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
7501040	Reserve gebouwen	Deze reserve is bedoeld ter spreiding van de ongelijke lasten, blijkend uit de onderhoudsplannen.	Toevoeging: jaarlijkse dotatie nav mop Onttrekking: Kosten die worden gemaakt voor onderhoud gebouwen	750.677	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
7501099	Reserve budgetoverheveling	Opvang overlopende uitgaven van vorige dienstjaren	Toevoeging: Overheveling budgetten bij jaarrekening Onttrekking: Uitgaven budgetten	537.300	Min: nihil Max: nvt	onbepaald

Nr.	Reserve/voorziening	Doel	Toevoeging/Onttrekking	Huidige omvang	Min/Max omvang	Looptijd
<i>Egalisatiereserves</i>						
7501103	Reserve Stuurgroep Kromme Rijn Landschap	Egalisatiereserve van de Stuurgroep Kromme Rijn Landschap. Deze reserve bestemd voor de 6 deelnemende gemeenten.	Toevoeging/Onttrekking: Saldo van de Stuurgroep kromme Rijn landschap	175.860	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
7501104	Reserve egalisatie kosten gemeente reiniging/afval	Egalisatie in de baten en de lasten van de reiniging	Toevoeging/Onttrekking: Saldo van de gemeentereiniging/afval	150.000	Min: nihil Max: 150.000	onbepaald
7501011	Reserve bouwleges	Egalisatie in de baten van de bouwleges	Toevoeging/Onttrekking: Het overschot/tekort bouwleges wordt in de reserve gestort/onttrokken.	255.886	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
<i>Geblokkeerde bestemmingsreserves</i>						
7501200	Reserve dekking kapitaallasten	Dekking kapitaallasten van in het verleden ten laste van reserves gedekte investeringen. Omvang gelijk aan daartegenover staande boekwaarde investeringen.	Toevoeging: Vindt incidenteel plaats bij beschikbaar stellen van een krediet. Onttrekking: kapitaallasten van de specifiek aangewezen investeringen.	13.890.364	Minimum: nihil. Maximum: boekwaarde van de investeringen.	onbepaald
Voorzieningen						
<i>Verplichtingen en verliezen</i>						
7600002	Voorziening wachtgeldverplichtingen voormalige wethouders.	Bekostiging ontslaguitkeringen voormalige wethouders.	Toevoeging: geen Onttrekking: ontslaguitkeringen voormalig wethouders	87.991	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
7600003	Voorziening pensioenverplichtingen wethouders	Bekostiging pensioenaanspraken wethouders.	Toevoeging: geen Onttrekking: pensioenaanspraken voormalig wethouders	1.720.102	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
7600011	Voorziening wachtgeldverplichtingen voormalig personeel	Dekking van bestaande ontslaguitkeringen.	Toevoeging: geen Onttrekking: ontslaguitkeringen personeel	0	Min: nihil Max: nvt	onbepaald
<i>Egalisatie voorzieningen</i>						
7600014	Voorziening egalisatie kosten riolering	Dekking toekomstige lasten ingevolge GRP. Hierdoor worden fluctuaties in het tarief voorkomen.	Toevoeging/Onttrekking: Saldo van de rioleringskosten. Daarnaast wordt jaarlijks een vast bedrag van € 9.798 toegevoegd.	2.280.096	Min: nihil Max: nvt	onbepaald

Bijlage II: Inventarisatie risico's

In onderstaande bijlage zijn alle potentiële risico's geïnventariseerd. Van belang daarbij is een brede en gestructureerde benadering waarmee zoveel mogelijk risico's in beeld kunnen worden gebracht. Het in kaart brengen van de risico's maakt het mogelijk om deze te analyseren. De analyse bestaat uit de volgende onderdelen:

- Een inschatting van de kans dat een risico optreedt
- De financiële gevolgen van het zich voordoen van elk risico moeten in beeld worden gebracht

Het toekennen van scores aan kansen en gevolgen heeft tot doel risico's te kunnen beoordelen. De beoordeling maakt het mogelijk risico's onderling te rangschikken zodat bekend is welke risico's het grootst zijn.

De risico's zijn Bunnik specifiek gemaakt.

PROGRAMMA	SOORT RISICO	RISICO	GEALCULEERD RISICOBEDRAG/ FINANCIEEL EFFECT	KANS	FINANCIËLE IMPACT/ BENODIGDE WEER- STANDSCAPACITEIT	BEHEERSING RISICO	INCIDENTEEL (I) EN/OF STRUCTUREEL (S)
Overhead	Economisch	Vervanging personeel	pm	20%	pm	Verminderen/beheersen	S
Overhead	Financieel	Risico's als gevolg van wijzigingen in de Ziektewet	€ 10.000	70%	€ 7.000	Verminderen/beheersen	I
Overhead	Juridisch	Trajecten medewerkers en WW verplichtingen gedragen door de gemeente	€ 200.000	50%	€ 100.000	Accepteren	S
Overhead	Financieel	Pensioenpremie	€ 100.000	60%	€ 60.000	Accepteren	I
Overhead	Economisch	Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	pm	20%	pm	Accepteren	S
Overhead	Financieel	Loonkosten (CAO hoger dan raming verwachte loonstijging)	€ 60.000	30%	18.000	Accepteren	S
Overhead	Economisch	Vergrijzing	pm	10%	pm	Accepteren	S
Overhead	Financieel	Niet realiseren ombuigingen (Bunnik in Balans)	€ 60.000	70%	€ 42.000	Accepteren	S
Overhead	Economisch	Leegstand lokalen MFA's	€ 100.000	60%	€ 60.000	Verminderen/beheersen	S
Overhead	Economisch	Storing hard- en software	€ 100.000	10%	€ 10.000	Verminderen/beheersen	S
Overhead	Economisch	Samenwerking met gemeenten of instanties	€ 5.000.000	5%	€ 250.000	Accepteren	S
Overhead	Economisch	Garantiestellingen woningen	€ 650.475	5%	€ 32.524	Accepteren	S
Overhead	Economisch	Garantiestellingen leningen	€ 1.317.995	5%	€ 66.900	Accepteren	S
Overhead	Juridisch	Aansprakelijkheid	pm	5%	pm	Verminderen/beheersen	S
Overhead	Economisch	Woningcorporaties	€ 19.963.715	5%	€ 997.685	Accepteren	S
Overhead	Juridisch/milieu	Rampen en calamiteiten	pm	10%	pm	Accepteren	S
Overhead	Economisch	Demografische ontwikkelingen (invloed op Wmo)	pm	30%	pm	Accepteren	S
Overhead	Juridisch/financieel	RMN	€ 95.000	30%	€ 28.500	Verminderen/beheersen	S
Overhead	Juridisch/Financieel	Vandalisme/(moedwillige) vernieling gemeentelijke bezittingen	pm	20%	pm	Verminderen/beheersen	S
1	Politiek	Bestuurlijke aangelegenheden					
		(wachtgeld huidige wethouders)	€ 252.000	50%	€ 126000	Verminderen/beheersen	I/S
2	Financieel	Stichting begraafplaats Bunnik en Odijk	€ 100.000	10%	€ 10.000	Accepteren	S
5	Juridisch/financieel	Onderhoud bruggen	€ 10.000	40%	€ 4.000	Accepteren	S
5	Economisch	Storm- en bliksemschade openbaar groen	€ 10.000	10%	€ 1.000	Accepteren	I
5	Economisch	Schadeclaims door schade aan wegen, riolering en openbare voorzieningen.	€ 20.000	50%	€ 10.000	Verminderen/beheersen	I/S
5	Milieu	Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP)	pm	10%	pm	Accepteren	S
6	Financieel/milieu	Planschadevergoedingen	€ 20.000	10%	€ 2.000	Accepteren	S
6	Milieu	Bodemverontreiniging/ -sanering	€ 40.000	5%	€ 2.000	Accepteren	S
6	Economisch	Grondexploitatie/malaise op de woningmarkt (lagere opbrengsten bouwleges en OZB, vertraging of afstel in de ontwikkeling van grondexploitaties)	€ 456.000	< 20%	€ 85.600	Verminderen/beheersen	I
7	Politiek	Sport; voorzieningenniveau sportaccommodaties	€ 24.000	10%	€ 2.400	Verminderen/beheersen	S
7	Politiek	Openbaar onderwijs	€ 50.000	30%	€ 15.000	Verminderen/beheersen	S
7	Politiek	Dorpshuis	pm	10%	pm	Accepteren	S
7	Politiek	Sporthuis	€ 70.000	40%	€ 28.000	Accepteren	S
7	Financieel	Openeinde regeling Participatiewet	pm	20%	pm	Verminderen/beheersen	S
7	Financieel	Wet sociale werkvoorziening/onderrealisatie WSW plaatsen	pm	10%	pm	Accepteren	S

PROGRAMMA	SOORT RISICO	RISICO	GECALCULEERD RISICOBEDRAG/ FINANCIEEL EFFECT	KANS	FINANCIËLE IMPACT/ BENODIGDE WEER- STANDSCAPACITEIT	BEHEERSING RISICO	INCIDENTEEL (I) EN/OF STRUCTUREEL (S)
7	Financieel	Lagere uitstroom SW dan daling volgens integratie-uitkering	€ 50.000	50%	€ 25.000	Verminderen/beheersen	S
7	Financieel	Meer aanvragen schuldhelpverlening (meer uitgaven armoedebeleid)	€ 10.000	50%	€ 5.000	Accepteren	S
7	Economisch	Wmo verstrekkingen (Wet maatschappelijke ondersteuning)	€ 75.000	30%	€ 22.000	Accepteren	S
7	Economisch	Open-einde regeling Wonen, rollen en vervoer	€ 155.000	30%	€ 46.500	Accepteren	S
7	Economisch	Open-einde regeling Wet Werk en Bijstand	pm	20%	pm	Accepteren	S
7	Economisch	Gevolgen overname aandelen Sociale Werkvoorzieningsbedrijf BIGA	€ 23.000	5%	€ 1.150	Verminderen/beheersen	S
7	Financieel	RDWI aanvullende uitkering	€ 350.000	10%	€ 35.000	Verminderen/beheersen	S
7	Financieel	Stijging eigen risico bij verhoogde doeluitkering	€ 50.000	10%	€ 5.000	Verminderen/beheersen	S
7	Financieel	Jeugdhulp - essentiële zorg	€ 300.000	50%	€ 150.000	Verminderen/beheersen	S
7	Financieel	WMO Lichtverstandelijke beperking 18+	€ 300.000	50%	€ 150.000	Verminderen/beheersen	S
7	Financieel	WMO Geestelijke gezondheidszorg B (GGZ-B)	€ 200.000	50%	€ 100.000	Verminderen/beheersen	S
Alg. baten & lasten	Financieel	Verdeelsystematiek algemene uitkering (herijking clusters)	pm	20%	pm	Accepteren	I/S
Alg. baten & lasten	Financieel	Vennootschapsbelasting	€ 100.000	10%	€ 10.000	Accepteren	S
		TOTAAL BENODIGDE WEERSTANDS-CAPACITEIT	€ 30.322.185		€ 2.508.259		

TOELICHTING OP DE RISICO'S

Onderstaande risico's zijn gebaseerd op ervaringsgegevens en realiteitszin. Ze zijn financieel van aard en er worden beheersmaatregelen getroffen.

Voor het gecalculeerd risicobedrag en de bijbehorende kans, welke resulteert in de financiële impact wordt verwezen naar de bijlage.

Vervanging personeel

Omschrijving risico

Vervanging van personeel bij vacatures, maar ook bij langdurige afwezigheid door ziekte, zwangerschap of andere oorzaken is relatief duur. De vervulling van vacatures met geschikt personeel kost daarbij vaak relatief veel tijd. Deze factoren leiden tot overschrijding van het beschikbare vervangingsbudget in de begroting.

Beheersmaatregel

Bewaking via P&C cyclus. Onder uitputting personeelskosten versus inhuur. Het risico is in de begroting afgedekt

Beheersmaatregelen zijn:

- Wet Poortwachter
- Actualiseren ziekteverzuimbeleid
- Strategische personeelsplanning

Risico's als gevolg van wijzigingen in de ziektewet

Omschrijving risico

Als werkgever zijn wij financieel verantwoordelijk voor de WGA-uitkeringen van (voormalige) werknemers. Bunnik heeft ervoor gekozen om het financiële risico van arbeidsongeschiktheid onder te brengen bij een private verzekeraar, het zogenaamde WGA-eigen risicodragerschap (WGA-ERD, WGA vast en WGA flex)""

Trajecten medewerkers en WW verplichtingen gedragen door de gemeente.

Omschrijving risico

De gemeente Bunnik is verantwoordelijk voor (mobiliteits) trajecten van medewerkers en eigen risicodragers voor de werkloosheidswet (ww)

Beheersmaatregel

HR beleid en daarop afgestemde gesprekscyclus.

Goed werkgeverschap.

Pensioenpremie

Omschrijving risico

Indien de dekkingsgraad (De dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de bezittingen (de waarde van alle beleggingen) en de verplichtingen (de waarde van alle nu en in de toekomst uit te keren pensioenen) van een pensioenfonds) van het Abp onder het vereiste niveau van 105% komt kan het aandeel pensioenpremie werkgeversdeel mogelijk verhoogd worden.

Ontwikkelingen op de arbeidsmarkt

Omschrijving risico

Door de dynamiek op de arbeidsmarkt wordt het moeilijker om vacatures in te vullen en in sommige gevallen heeft dit gevolgen voor de loonontwikkeling.

Beheersmaatregel

Gesprekscyclus

Strategische personeelsplanning

Loonkosten (cao hoger dan de raming verwachte loonstijgingen)

Omschrijving risico

Risico dat de CAO-verhoging hoger is dan de in de begroting ingeboekte % verhoging.

Vergrijzing

Omschrijving risico

Risico op groter dan gemiddelde uitstroom door vergrijzing van personeelsbestand. Voor de gemeente Bunnik is er geen sprake van uitstroom op basis van leeftijd t/m 2017.

Beheersmaatregel

Beleid ontwikkelen inzake evenwichtige opbouw personeelsbestand. Aandacht voor opleidingen en flexibele arbeidsomstandigheden. Er worden maatregelen ter bevordering duurzame inzetbaarheid van het personeel genomen.

Niet realiseren ombuigingen (Bunnik in Balans)

Omschrijving risico

In verband met veranderende organisatie is de kans dat medewerkers niet meer binnen de cultuur van Bunnik passen aanwezig.

Beheer en exploitatie MFA's

Omschrijving risico

Mocht er leegstand ontstaan dan heeft de gemeente Bunnik een risico wat betreft de beheer en exploitatiekosten van het leegstaande gedeelte. Gewijzigde demografische- en economische omstandigheden kunnen invloed hebben op de beheer en exploitatie.

Beheersmaatregelen

Monitoring en verhuur leegstaande onderdelen aan andere partijen.

Storing hard- en software

Omschrijving risico

Risico dat er vertraging ontstaat in de bedrijfsvoering als gevolg van een storing in de hard- en software.

Beheersmaatregelen

Risico borgen bij de RID

Samenwerking met gemeenten of instanties

Omschrijving risico

Samenwerking vindt in veel gevallen plaats op basis van het beperken van de kwetsbaarheid, het verhogen van de deskundigheid en eventueel minder meerkosten. De gemeente moet zijn regiefunctie kunnen vervullen in een samenwerkingsverband. Daarmee wordt gezorgd dat de gemeentelijke belangen voor de uitoefening van de overgedragen taken niet in het geding komen. Een risico is dat door de opschaling de ambities toenemen, waarvan hogere kosten het resultaat zijn. Ander risico bij de besluitvorming is de besluitvorming bij meerderheid van stemmen. Hierdoor kan de gemeente gedwongen worden mee te werken aan projecten waardoor de kosten voor de gemeente hoger uitvallen zonder dat dit gewenst is. Hierbij zal de gemeente Bunnik, als kleine gemeente, zich met name moeten richten op de beïnvloeding van de besluitvorming vooraf. Ook daar waar bezuinigingen worden gerealiseerd, dient er aandacht te zijn voor het proces en het resultaat. De inhoud is de driver van de samenwerking met advisering over aansturing.

Beheersmaatregel

Primair wordt dit risico gedekt door de algemene reserve van de GR. Is de algemene reserve niet voldoende dan wordt beroep gedaan op de middelen van de gemeente Bunnik (naar rato van deelname in de GR).

Garantstellingen woningen

Omschrijving risico

Dit risico wordt als nihil getaxeerd aangezien tegenover het risico van de openstaande hypothecaire geldlening de waarde van de woning staat. Ook in onze regio is er sprake van een waardedaling van de woningen. Bij de berekening van de algemene uitkering is hier bij de inkomensmaatstaven rekening mee gehouden.

Beheersmaatregel

Terughoudendheid bij aangaan garantieverplichtingen

Garantstellingen leningen

Omschrijving risico

Er zijn borgstellingen voor geldleningen verleend aan een aantal woningcorporaties en aan enkele gemeentelijke instellingen (onder andere sportverenigingen, bibliotheek, muziekonderwijs en enkele sociaal-culturele instellingen). Het risico bestaat dat deze instellingen in financiële problemen geraken, waardoor niet meer aan de verplichtingen voortvloeiend uit de geldleningen kan worden voldaan.

Aansprakelijkheid

Omschrijving risico

De wettelijke aansprakelijkheid, ook voor de gevallen van milieuschade, is verzekerd. In de begroting zijn posten opgenomen voor het eigen risico dat in voorkomende gevallen voor rekening van de gemeente komt. Slechts bij grote calamiteiten kan het zijn dat die ramingen niet voldoende zijn. Er is echter op geen enkele wijze een inschatting te maken van de omvang van het mogelijke risico.

Beheersmaatregel

Adequate beheersmaatregelen en goede onderhoudsplannen. Adequaar reageren op brieven, vragen en klachten van burgers en bedrijven.

Aansprakelijkheidsverzekering

Woningcorporaties

Omschrijving risico

Er zijn borgstellingen voor geldleningen verleend aan een aantal woningcorporaties. Het risico bestaat dat deze instellingen in financiële problemen geraken, waardoor niet meer aan de verplichtingen voortvloeiend uit de geldleningen kan worden voldaan.

Beheersmaatregel

Ontwikkelingen nauwgezet volgen en waar mogelijk op anticiperen

Vooraf zal een implementatieplan worden opgesteld waaruit de kosten blijken en welke activiteiten de gemeente daarvoor uitvoert.

Rampen en calamiteiten

Omschrijving risico

Risico dat op grondgebied van Bunnik zich een ramp of calamiteit voordoet met een grote impact en schade op de Bunnikse bevolking.

Beheersmaatregel

Het actueel houden van het beschikbare rampenplan. Regelmatig overleg met ketenpartners (politie, brandweer)

Demografische ontwikkelingen (invloed op WMO)

Omschrijving risico

Vergrijzing en toenemende vraag naar zorg kunnen een structureel effect hebben op bv. het budget WMO individuele voorzieningen.

Beheersmaatregel

Ontwikkeling inzetten van individuele voorzieningen naar collectieve voorzieningen

Vandalisme

Omschrijving risico

Risico dat er door vandalisme schade ontstaat aan de gemeentelijke bezittingen.

Beheersmaatregel

Preventie, communicatie

Bestuurlijke aangelegenheden (wachtgeld huidige wethouders)

Omschrijving risico

Hiermee wordt bedoeld het mogelijke risico van politieke verschuivingen binnen de gemeenteraad en het voordoen van risico bij een eventuele collegecrisis en bij het einde van de raadsperiode 2010-2014. Daarnaast kunnen na aanvang van een nieuwe raadsperiode wethouders worden gekozen. Indien de wethouders uit de vorige raadsperiode niet worden herbenoemd ontstaan eveneens verplichtingen voor ontslaguitkeringen, die voor rekening van de gemeente komen. Hiertoe is een jaarlijkse dotatie aan een voorziening opgenomen. Het risico blijft dat de voorziening niet toereikend is, onder andere bij tussentijds aftreden van een wethouder.

Beheersmaatregel

Jaarlijkse beoordeling van de toereikendheid van de voorziening (jaarlijkse actualisatie verplichting)

Stichting begraafplaats Odijk

Omschrijving risico

De stichting Algemene begraafplaats Odijk beheert de begraafplaats in Odijk. Dit is een particuliere begraafplaats. De Stichting is verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering. De gemeente heeft de grond in erfpacht uitgegeven. Als de stichting in financiële problemen komt vervalt de begraafplaats aan de gemeente. Dan kan wel worden besloten tot directe sluiting van de begraafplaats. Voor een begraafplaats geldt een begraafrecht (recht om daar begraven te worden) van 20 jaar. Voor de dan aanwezige graven geldt een grafrustperiode van 10 jaar. Op ethische gronden zal de gemeente gedurende die periode echter toch zorg moeten dragen voor het onderhoud van terrein en aanwezige graven. In dat geval moet rekening worden gehouden met jaarlijkse onderhoudskosten. Bij het opheffen van de Stichting (bestaansrecht) heeft dit gevolgen. De gemeente zal dan het beheer- en onderhoud over moeten nemen. De kosten (beheer – en onderhoud en kapitaalslasten zijn vergelijkbaar met de algemene begraafplaats waar de gemeente eigenaar van is

Beheersmaatregel

Monitoring d.m.v. overleggen en mogelijke voortgangsrapportages

Onderhoud bruggen

Omschrijving risico

Betreft het beheer en onderhoud van 2 bruggen, welke onder verscherpt toezicht staan i.v.m. veiligheid van de constructie. Deze bruggen zullen op termijn moeten worden vervangen.

Beheersmaatregel

Meerjarenonderhoudsplan

Storm en bliksemschade openbaar groen.

Omschrijving risico

Er kan schade optreden als gevolg van storm en er kan schade optreden als gevolg van blikseminslag.

Beheersmaatregel

Regelmatige controles uitvoeren, nagaan meldingen

Schadeclaims

Omschrijving risico

Er bestaan risico's op het indienen van schadeclaims door:

- * onvoldoende onderhoud aan infrastructuur, achterstallig onderhoud aan speeltoestellen of bomen (takbreuk)
- * verstrekken van onjuiste milieuvergunningen
- * achterstallig onderhoud van de riolering
- * onrechtmatig toezicht en handhaving bouw en woningtoezicht

Beheersmaatregel

De wegen worden volgens onderhoudsniveau B onderhouden. Gemeenten hanteren hiervoor het CROW model. Dit is niet wettelijk vastgelegd maar wordt wel op deze wijze gehanteerd.

Speeltoestellen worden jaarlijks gekeurd op veiligheid.

De riolering wordt onderhouden volgens de leidraad riolering.

Er zijn voldoende middelen binnen de riolering aanwezig om bij calamiteiten de kosten hieruit te dekken

GRP

Omschrijving risico

Het onverwacht rioolfalen bv als gevolg van het instorten van een riool onder een weg, de illegale lozing van giftige stoffen, langdurige elektrastoring alsmede bodemverontreiniging bij vervangingsprojecten, kunnen er voor zorgen dat vervangingsinvesteringen, eerder dan deze zijn opgenomen in het GRP, moeten worden gedaan.

Planschadevergoedingen

Omschrijving risico

Wanneer wijziging van een bestemmingsplan tot planschadevergoedingen leidt welke niet op enigerlei wijze zal kunnen worden afgedekt (bijvoorbeeld via de grondprijs of verhaal) kan er gekozen worden om niet tot wijziging van het bestemmingsplan over te gaan. Veelal is een bestemmingsplan echter al vastgesteld voordat van vergoeding sprake is. In gevallen dat planschade ontstaat als gevolg van nieuwbouwprojecten waaraan de gemeente toch meewerkt, kunnen die kosten op de ontwikkelaar worden verhaald. Daarom wordt dit risico op nihil gesteld.

Beheersmaatregel

Planschade alleen te verhalen indien vooraf goed afgesproken (planschade overeenkomst)

Eigen projecten; moet onderdeel zijn van de exploitatie opzet

Overige: open-einde regeling

Bodemverontreiniging

Omschrijving risico

De gemeente kan tevens geconfronteerd worden met illegale stort van asbest en grof vuil. De kosten komen dan voor rekening van de gemeente. Daarnaast is het mogelijk dat nog nieuwe onvoorzienne projecten ter hand worden genomen, waaruit kosten kunnen voortvloeien. Op dit moment is voor dit risico geen bedrag te berekenen. Daarnaast zal sanering pas opportuun worden indien de eventueel verontreinigde grond voor bebouwing nodig is. In dat geval kunnen de saneringskosten ten laste van de betreffende grondexploitatie worden gebracht. Dit risico wordt op nihil gesteld.

Beheersmaatregel

Bodembeleid en bodemkwaliteitskaart moeten up-to-date zijn

Grondexploitaties

Omschrijving risico

Benodigde weerstandscapaciteit grondexploitaties

De financiële resultaten en voortgang van de lopende projecten binnen de gemeente worden inzichtelijk gemaakt aan de hand van een grondexploitatie en de jaarlijkse actualisatie hiervan. In dit hoofdstuk wordt aandacht besteed aan de algemene risico's die spelen rondom grondexploitaties, mede gezien de grote impact die tegenvallers kunnen hebben op het geraamde financiële resultaat.

Omschrijving risico

Algemene risico's grondexploitatie

Grondexploitaties kennen een relatief hoog risicoprofiel, mede door de volgende kenmerken:

- lange looptijd;
- eerst (aanzienlijk) investeren in verwerving, planontwikkeling en bouwrijp maken, voordat grond verkocht kan worden;
- afhankelijk van derden en procedures;

Dankzij deze algemene kenmerken zijn grondexploitaties per definitie gevoelig voor:

- wijzigingen in marktomstandigheden;
- wetswijzigingen gedurende de looptijd;
- tegenslagen tijdens de uitvoering;
- politieke besluitvorming.

Genoemde punten vertalen zich allen in wijzigingen in de kostenramingen, opbrengstenramingen of fasering (rentelasten).

Onder "politieke besluitvorming" wordt hier verstaan: tussentijdse wijzigingen in de kaders van projecten. In deze notitie worden dergelijke kaderwijzigingen overigens niet als risico behandeld: het betreft namelijk een keuze, in tegenstelling tot de gevolgen van bijvoorbeeld de gewijzigde marktomstandigheden, die ons overkomen. Indien sprake is van kaderwijzigingen, worden de effecten hiervan op het resultaat van de grondexploitatie apart inzichtelijk gemaakt en apart in besluitvorming gebracht. De berekende weerstandscapaciteit voor grondexploitaties is dus ook niet berekend op dergelijke kaderwijzigingen.

Huidige marktomstandigheden

Veruit het belangrijkste risico op dit moment wordt gevormd door de huidige marktomstandigheden. Dit heeft gevolgen voor zowel het afzettempo van de woningen als de bijbehorende grondprijs. Daarbij komt dat een daling van de VON-prijzen een onevenredig groot effect heeft op de geraamde grondprijzen op basis van de residuele grondwaardebepaling. Binnen diverse lopende projecten heeft reeds een aanpassing van de opbrengstpotentie plaatsgevonden en is dit risico dus al verwerkt in de grondexploitaties. Een belangrijk risico blijft of dit voldoende is geweest en in hoeverre geraamde afzettempo's realistisch blijken.

Beheersmaatregel

Het risicomanagement voor de grondexploitaties is gegoten in de vorm van risicokaarten die per grondexploitatie worden opgesteld. De risicokaart bevat een omschrijving van het gesignaleerde risico, een inschatting van de kans op optreden en een bijbehorende risicobedrag (kans x gevolg).

De inschatting van de kans op optreden geschiedt in de vorm van een beoordeling laag (20%), midden (40%) of hoog (60%). De som van de gesignaleerde risico's vormt het risicobedrag per project.

Per geactualiseerde grondexploitatie 1-1-2017 is de risicokaart geactualiseerd per diezelfde peildatum. Hierdoor ontstaat een geactualiseerd beeld van de mogelijke scenario's waartussen het resultaat zich beweegt. Dit beeld is gebruikt ten behoeve van het inzichtelijk maken van de verschuiving van de vrij beschikbare ruimte binnen de algemene reserve van de gemeente Bunnik naar de bufferreserve.

Sport

Omschrijving risico

Het onderhoud van alle sportaccommodaties en de directe omgeving die in beheer en onderhoud zitten bij het sporthuis.

Beheersmaatregel

Overeenkomst Sporthuis

Relatie kosten – inkomsten verenigingen en derden

Openbaar onderwijs

Omschrijving risico

Het openbaar onderwijs is op afstand geplaatst en wordt verzorgd door een stichting. Deze stichting is bestuurder van de twee openbare basisscholen. Dat laat onverlet dat volgens artikel 23 van de Grondwet de gemeente verantwoordelijk blijft voor het openbaar onderwijs in de gemeente en dient te voorzien in een voldoende aantal basisscholen.

Beheersmaatregel

Vooraf begroting laten vaststellen door college

Jaarrekening ook door college laten accorderen

Er is een geregeld overleg met het bestuur van de Stichting

Dorpshuis

Omschrijving risico

Bij faillissement of opheffing valt het Dorpshuis terug naar de gemeente.

Beheersmaatregel

Jaarverslagen, geregeld overleg

Sporthuis

Omschrijving risico

Bij faillissement of opheffing valt het beheer van de Sportaccommodaties terug naar de gemeente.

Beheersmaatregel

Jaarverslagen, geregeld overleg

Openeinde regeling Participatiewet

Omschrijving risico

In het regeerakkoord is het voornemen opgenomen om te komen tot ingrijpende hervormingen in de sociale zekerheid, Jeugdzorg etc. De gemeenten krijgen hierin een belangrijke rol. Zowel ten aanzien van de financiering als ten aanzien van de uitvoeringsaspecten zijn grote onzekerheden.

Het betreft:

Passend onderwijs

Participatiewet

AWBZ

Jeugdzorg

Beheersmaatregel

Ontwikkelingen nauwgezet volgen en waar mogelijk op anticiperen

Vooraf zal een implementatieplan worden opgesteld waaruit de kosten blijken en welke activiteiten de gemeente daarvoor uitvoert.

Wet sociale werkvoorziening en uitstroom*Omschrijving risico*

Het Wsw/SW budget wordt afgebouwd. Voor de verdeling van de Wsw-middelen in enig jaar schat het Rijk per gemeente het aantal verwachte Wsw-plekken in dat jaar.

Beheersmaatregel

Monitoren via de P&C cyclus

Schuldhelpverlening*Omschrijving risico*

De RDWI voert voor de gemeente Bunnik de schuldhelpverlening uit. Nu de economie in de lift zit is de verwachting dat op termijn minder beroep wordt gedaan schuldhelpverlening. Op dit moment is sprake van een na-ijl effect.

Beheersmaatregel

Monitoren via de P&C cyclus (voorjaars- en najaarsnota RDWI)

WMO verstrekkingen*Omschrijving risico*

De WMO verstrekkingen betreffen een open-einde regeling. De lasten voor hulp bij het huishouden worden jaarlijks geraamd op basis van de uitgaven van achterliggende jaren.

Beheersmaatregel

Het scherp toetsen van de binnengekomen aanvragen aan de verordening en beleidsregels.

Wonen, rollen en vervoer*Omschrijving risico*

De WMO verstrekkingen betreffen een open-einde regeling.

De lasten voor wonen, rollen en vervoer worden jaarlijks geraamd op basis van de uitgaven van achterliggende jaren. In enig jaar kunnen de lasten echter de begrote bedragen overschrijden, zonder dat dit door de gemeente beïnvloed kan worden. Dit kan met name komen door incidentele uitgaven zoals bijvoorbeeld een grote woningaanpassing of een brommobiel. (risico dat aantal aanvragen individuele voorzieningen het beschikbare budget in enig jaar overschrijdt)

Beheersmaatregel

Het scherp toetsen van de binnengekomen aanvragen aan de verordening en beleidsregels

Wet werk en bijstand*Omschrijving risico*

Met de invoering van de Wet werk en bijstand per 1 januari 2004 is de vergoeding van het rijk voor de kosten van bijstand in die zin gewijzigd dat thans een vast budget wordt ontvangen dat bestaat uit een inkomensdeel en een werkdeel. Het risico bestaat dat het budget ten behoeve van het inkomensdeel onvoldoende is om de uitgaven te dekken. Vanuit het Rijk wordt er onder bepaalde voorwaarden een aanvullende uitkering verstrekt. Mocht de gemeente Bunnik niet aan deze voorwaarden kunnen voldoen dan kan het recht op deze aanvullende uitkering komen te vervallen.

Beheersmaatregel

In de begroting wordt rekening gehouden met een tekort van 10% van het geraamde toegekende budget (eventuele aanspraak op WWB op aanvullende uitkering) = bijdrage vangnetregeling (overschrijding 10%-grens bijstandsuitkeringen).

Overname aandelen Sociale Werkvoorzieningsbedrijf BIGA*Omschrijving risico*

Gemeentes van regio Zuidoost Utrecht hebben de aandelen van de Biga-groep in een besloten vennootschap overgenomen. Hierdoor worden gemeenten hoofdelijk aansprakelijk. De risico's worden als beperkt geschat, het eigen vermogen is hoog en de loonkosten worden voor 50% vergoed door het Rijk/ RDWI. Echter, door overname van aandelen is de gemeente wel hoofdelijk aansprakelijk en is er zodoende een risico.

Beheersmaatregel

Begroting

Bestuursrapportages

Jaarrekening

Aanvullende uitkering RDWI*Omschrijving risico*

Afgelopen jaren (2015 t/m 2017) zijn er tekorten op BUIG-uitkeringen. De tekorten worden door het Rijk aangevuld (behoudens een eigen risico) maar om de gelden te krijgen, moet duidelijk onderbouwd te worden welke acties de gemeente heeft gedaan om het tekort te beperken. De toelichtingen worden steeds intensiever gemonitord en mogelijk wordt onze onderbouwing afgekeurd (en wordt de aanvullende uitkering niet ontvangen)

Eigen risico verhoogde doeluitkering

Omschrijving risico

Bij de tekorten BUIG-uitkering geldt dat deze, behoudens een eigen risico, aangevuld wordt door het Rijk. Afgelopen jaren is de doeluitkering BUIG gestegen en daarmee ook het saldo eigen risico. Echter wordt deze stijging niet structureel goed in de stukken verwerkt.

Jeugdhulp

Omschrijving risico

In de begroting wordt rekening gehouden met dure essentiële zorg. Echter is het risico dat (gedurende) een jaar zich meer cliënten melden die essentiële zorg nodig hebben. De gemeente is verplicht deze zorg te leveren. De zorg per cliënt wordt geschat op circa € 100.000. Het is niet in te schatten hoeveel van deze zorgbehoevenden zich melden, voor de veiligheidsmarge wordt rekening gehouden met 3 kinderen waarbij de kans 50% is dat deze zich melden.

WMO 18+

Omschrijving risico

Vanaf 2017 zijn gemeenten verantwoordelijk voor LVB18+. Hiervoor is in de integratie-uitkering WMO € 42.000 toegevoegd en dit staat voor circa 0,5 cliënt. In de begroting is eveneens rekening gehouden met 0,5 cliënt (we volgen hiermee de uitgangspunten van het Rijk) maar mogelijk gaan meer mensen zich melden voor deze zorg. Voor het deel meer dan 0,5 cliënt wordt een bufferreserve aangelegd. Er wordt rekening gehouden met 3 extra cliënten met een kans van 50% van voortdoen.

WMO GGZ-B

Omschrijving risico

Vanaf 2018 zijn gemeenten verantwoordelijk voor GGZ-B. Hiervoor is in de kadernota rekening gehouden met een benodigd budget van € 100.000 (waarde 1 cliënt). Mogelijk gaan meer mensen zich melden voor deze zorg. Voor het deel meer dan 1 cliënt wordt een bufferreserve aangelegd. Er wordt rekening gehouden met 3 extra cliënten met een kans van 50%.

Verdeelsystematiek Algemene Uitkering

Omschrijving risico

Recentelijk is er een aanzet gedaan tot het evalueren van de verdeling van de middelen van het gemeentefonds. Er bestaan aanwijzingen dat de verdeling per kostengroep (cluster) niet meer aansluit op de werkelijke uitgaven, zodat eventuele herverdeling zou dienen plaats te hebben. Gelet op de huidige financiële situatie bij gemeenten is invoering hiervan in de ijskast geplaatst.

Beheersmaatregel

Bewaking en actualisatie van de parameters die de hoogte van de algemene uitkering bepalen.

Berichtgeving uit Den Haag inzake ontwikkeling gemeentefonds nauwlettend volgen.

Vennootschapsbelasting

Omschrijving risico

Vanaf 2016 vallen de gemeente onder het regime van de vennootschapsbelasting. Hoeveel vennootschapsbelasting in de begroting moet worden opgenomen, is onbekend.